TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2024. gada 4. oktobrī* [i]

Apelācija – Ārējā darbība – Starptautiskie nolīgumi – Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses – Nolīgums par grozījumu izdarīšanu šā nolīguma 1. un 4. protokolā – Noslēgšanas akts – Apgalvojumi par starptautisko tiesību pārkāpumiem sakarā ar otrā nolīguma piemērojamību Rietumsahāras teritorijai – Atcelšanas prasība – Pieņemamība – Procesuālā rīcībspēja – *Locus standi* – Nosacījums, saskaņā ar kuru noteiktos gadījumos strīdīgajam pasākumam prasītājs ir jāskar tieši un individuāli – Līgumu relatīvās iedarbības princips – Pašnoteikšanās princips – Teritorijas, kurām nav savas pārvaldes – ANO Statūtu 73. pants – Eiropas Savienības Padomes rīcības brīvība – Starptautiskās paražu tiesības – Savienības tiesību vispārējie principi – Teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, tautas, kam ir pašnoteikšanās tiesības, kā trešās puses piekrišana starptautiskam nolīgumam

Apvienotajās lietās C-779/21 P un C-799/21 P

par divām apelācijas sūdzībām atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, kuras attiecīgi 2021. gada 14. decembrī un 16. decembrī iesniedza

Eiropas Komisija, ko sākotnēji pārstāvēja *A. Bouquet*, *F. Castillo de la Torre*, *F. Clotuche-Duvieusart* un *B. Eggers*, pārstāvji, vēlāk – *A. Bouquet*, *D. Calleja Crespo*, *F. Clotuche-Duvieusart* un *B. Eggers*, pārstāvji,

apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-779/21 P,

ko atbalsta

Spānijas Karaliste, ko pārstāv *L. Aguilera Ruiz* un *A. Gavela Llopis*, pārstāvji,

persona, kas iestājusies apelācijas tiesvedībā,

pārējās lietas dalībnieces:

Front populaire pour la libération de la Saguia - el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario), ko pārstāv *G. Devers*, advokāts,

prasītāja pirmajā instancē,

Eiropas Savienības Padome,

* Tiesvedības valoda – franču.

atbildētāja pirmajā instancē,

Francijas Republika, ko sākotnēji pārstāvēja *J.-L. Carré*, *A.-L. Desjonquères* un *T. Stéhelin*, pārstāvji, vēlāk – *G. Bain*, *B. Herbaut*, *T. Stéhelin* un *B. Travard*, pārstāvji,

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), ko pārstāv *N. Angelet*, *G. Forwood* un *A. Hublet*, advokāti, kā arī *N. Forwood*, *BL*,

personas, kas iestājušās lietā pirmajā instancē,

un

Eiropas Savienības Padome, ko sākotnēji pārstāvēja *F. Naert* un *V. Piessevaux*, pārstāvji, vēlāk – *F. Naert*, *A. Nowak-Salles* un *V. Piessevaux*, pārstāvji,

apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-799/21 P,

ko atbalsta:

Beļģijas Karaliste, ko sākotnēji pārstāvēja *J.-C. Halleux*, *C. Pochet* un *M. Van Regemorter*, pārstāvji, vēlāk – *C. Pochet* un *M. Van Regemorter*, pārstāves,

Spānijas Karaliste, ko pārstāv *L. Aguilera Ruiz* un *A. Gavela Llopis*, pārstāvji,

Ungārija, ko pārstāv *M. Z. Fehér* un *K. Szíjjártó*, pārstāvji,

Portugāles Republika, ko pārstāv *P. Barros da Costa* un *A. Pimenta*, pārstāves,

Slovākijas Republika, ko sākotnēji pārstāvēja *B. Ricziová*, pārstāve, vēlāk – *S. Ondrášiková*, pārstāve,

personas, kas iestājušās apelācijas tiesvedībā,

pārējās lietas dalībnieces:

Front populaire pour la libération de la Saguia - el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario), ko pārstāv *G. Devers*, advokāts,

prasītāja pirmajā instancē,

Francijas Republika, ko sākotnēji pārstāvēja *J.-L. Carré*, *A.-L. Desjonquères* un *T. Stéhelin*, pārstāvji, vēlāk – *G. Bain*, *B. Herbaut*, *T. Stéhelin* un *B. Travard*, pārstāvji,

Eiropas Komisija, ko sākotnēji pārstāvēja *A. Bouquet*, *F. Castillo de la Torre*, *F. Clotuche-Duvieusart* un *B. Eggers*, pārstāvji, vēlāk – *A. Bouquet*, *D. Calleja Crespo*, *F. Clotuche-Duvieusart* un *B. Eggers*, pārstāvji,

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), ko pārstāv *N. Angelet*, *G. Forwood* un *A. Hublet*, advokāti, kā arī *N. Forwood*, *BL*,

personas, kas iestājušās lietā pirmajā instancē,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], palātu priekšsēdētāji A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Likurgs [*C. Lycourgos*], J. Regans [*E. Regan*], Z. Čehi [*Z. Csehi*] un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*], I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], A. Kumins [*A. Kumin*], N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] (referents), M. L. Arasteja Saūna [*M. L. Arastey Sahún*] un M. Gavalecs [*M. Gavalec*],

ģenerāladvokāte: T. Čapeta [*T. Ćapeta*],

sekretārs: Č. Di Bella [*C. Di Bella*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 23. un 24. oktobra tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2024. gada 21. marta tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Ar savām attiecīgajām apelācijas sūdzībām Eiropas Komisija (lieta C-779/21 P) un Eiropas Savienības Padome (lieta C-799/21 P) lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2021. gada 29. septembra spriedumu *Front Polisario*/Padome (T-279/19, turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums", EU:T:2021:639), ar kuru tā atcēla Padomes Lēmumu (ES) 2019/217 (2019. gada 28. janvāris) par to, lai noslēgtu Nolīgumu vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par grozījumu izdarīšanu 1. un 4. protokolā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumam par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses (OV 2019, L 34, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums").

2 Lietā C-799/21 P Padome arī pakārtoti lūdz atstāt spēkā apstrīdētā lēmuma sekas uz divpadsmit mēnešu laikposmu, sākot no sprieduma, kas tiks pieņemts, pasludināšanas dienas.

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti

3 Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu (turpmāk tekstā – "ANO Statūti"), kas parakstīti 1945. gada 26. jūnijā Sanfrancisko, 1. pantā ir noteikts:

"Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķi ir:

[..]

2. Izveidot draudzīgas attiecības starp valstīm, pamatojoties uz tautu tiesību vienlīdzības un pašnoteikšanās principa ievērošanu, un veikt citus atbilstošus pasākumus miera stiprināšanai pasaulē;

[..]."

4 ANO Statūtu XI nodaļā "Deklarācija par teritorijām, kurām nav pašpārvaldes" ir iekļauts 73. pants, kurā ir paredzēts:

"Apvienoto Nāciju Organizācijas dalībvalstis, kuras ir atbildīgas vai uzņemas atbildību par to teritoriju pārvaldi, kuru tautas vēl nav sasniegušas pilnīgu pašpārvaldi, atzīst principu, ka šajās teritorijās dzīvojošo intereses ir primāras, un kā svētu pienākumu uzņemas saistības maksimāli veicināt šo teritoriju iedzīvotāju labklājību starptautiskās miera un drošības sistēmas ietvaros, kas noteikta šajos statūtos [..].

[..]"

Vīnes konvencija

5 Saskaņā ar Vīnes Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām, kas noslēgta Vīnē 1969. gada 23. maijā (Apvienoto Nāciju Organizācijas Līgumu krājums, 1155. sēj., 331. lpp.; turpmāk tekstā – "Vīnes konvencija") preambulas pēdējo daļu šīs konvencijas dalībvalstis "apstiprin[a], ka starptautisko paražu tiesību normas arī turpmāk reglamentēs jautājumus, kas nav atrunāti [minētajā] [k]onvencijā".

6 Šīs pašas konvencijas 3. pantā "Starptautiskie līgumi ārpus Konvencijas piemērošanas jomas" ir noteikts:

"Fakts, ka Konvencija netiek piemērota starptautiskiem līgumiem, kas tiek noslēgti starp valstīm un citiem starptautisko tiesību subjektiem vai šādu citu starptautisko tiesību subjektu starpā, kā arī attiecībā uz tiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav izteikti rakstiski, neietekmē:

[..]

b) jebkuru Konvencijā izklāstīto noteikumu piemērošanu attiecībā uz tiem, kas neatkarīgi no Konvencijas būtu pakļauti starptautisko tiesību normām;

[..].”

7 Vīnes konvencijas 29. pantā “Līguma darbības aptvertā teritorija” ir noteikts:

“Ja no līguma neizriet un nav noteikts citādi, tad līgums ir saistošs katram dalībniekam visā tā teritorijā.”

8 Šīs konvencijas 34. pantā “Vispārējie noteikumi attiecībā uz trešajām valstīm” ir noteikts:

“Līgums nerada saistības un tiesības attiecībā uz trešo valsti bez tās piekrišanas.”

9 Minētās konvencijas 35. pants “Līgumi, kas paredz saistības trešajām valstīm” ir formulēts šādi:

“Saistības trešajām valstīm rodas saskaņā ar līguma noteikumiem, ja dotā līguma dalībnieki ir paredzējuši šo noteikumu kā līdzekli saistību radīšanai un ja trešā valsts rakstveidā tieši piekritusi šai saistībai.”

10 Saskaņā ar šīs pašas konvencijas 36. pantu “Līgumi, kas nosaka tiesības trešajām valstīm”:

“1. Trešajai valstij piešķirtās tiesības rodas saskaņā ar līguma noteikumiem, ja tā dalībnieki ir paredzējuši ar šiem noteikumiem piešķirt tādas tiesības trešajai valstij vai valstu grupai, kurā tā ietilpst, vai visām valstīm un trešā valsts tam piekrīt. Tās piekrišana tiek pieņemta līdz brīdim, kamēr nav norādījumu par pretējo, izņemot gadījumus, kad līgums paredz citādāk.

2. Valstij, kas izmanto tiesības saskaņā ar pirmo daļu, jāievēro šo tiesību izmantošanas noteikumi, kas paredzēti līgumā vai noteikti saskaņā ar līgumu.”

Asociācijas nolīgums

11 2000. gada 1. martā stājās spēkā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, kas parakstīts Briselē 1996. gada 26. februārī (OV 2000, L 70, 2. lpp.; turpmāk tekstā – “asociācijas nolīgums”).

12 Šī nolīguma 1. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. “Ar šo tiek izveidota asociācija starp [Eiropas Kopienu un Eiropas Ogļu un tērauda kopienu] un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Maroku, no otras puses.

2. Šā nolīguma mērķi ir šādi:

– sniegt atbilstošu pamatu politiskajam dialogam starp pusēm, ļaujot stiprināt to attiecības visās jomās, kurās puses šādu dialogu uzskata par vajadzīgu,

– izveidot nosacījumus pakāpeniskai preču, pakalpojumu un kapitāla tirdzniecības liberalizācijai,

– veicināt tirdzniecību un saimniecisko un sociālo attiecību harmonisku paplašināšanos starp pusēm, īpaši ar dialogu un sadarbību, lai sekmētu Marokas un tās tautas attīstību un labklājību,

– sekmēt Magribas integrāciju, veicinot tirdzniecību un sadarbību starp Maroku un citām reģiona valstīm,

– veicināt sadarbību ekonomikas, sociālajā, kultūras un finanšu jomā."

13 Minētā nolīguma 16. pantā ir noteikts:

"[Eiropas Kopiena, kā arī Eiropas Ogļu un tērauda kopiena] un Maroka pakāpeniski ievieš lielāku savstarpējās lauksaimniecības un zvejniecības produktu tirdzniecības liberalizāciju."

14 Šā paša nolīguma 94. pantā ir paredzēts:

"Šo nolīgumu piemēro, no vienas puses, teritorijās, kurās piemēro Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līgumu, saskaņā ar nosacījumiem, ko paredz minētie Līgumi, un, no otras puses, Marokas Karalistes teritorijā."

Tiesvedības priekšvēsture

15 Tiesvedības priekšvēsturi, kā tā ir izklāstīta it īpaši pārsūdzētā sprieduma 1.–53. punktā, šīs tiesvedības vajadzībām var rezumēt šādi.

Starptautiskais konteksts

16 Rietumsahāra ir teritorija Āfrikas kontinenta ziemeļrietumos, kuru XIX gadsimta beigās kolonizēja Spānijas Karaliste, pirms tā kļuva par Spānijas provinci. 1963. gadā ANO iekļāva Rietumsahāru "Provizoriskajā to teritoriju sarakstā, uz kurām attiecas Deklarācija par neatkarības piešķiršanu koloniālajām zemēm un tautām [ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcija 1514 (XV)]", kā teritoriju, kurai nav savas pārvaldes un kuru administrē Spānijas Karaliste, ANO Statūtu 73. panta izpratnē. Rietumsahāra aizvien atrodas šajā teritoriju, kurām nav savas pārvaldes, sarakstā, ko izveidojis ANO ģenerālsekretārs, pamatojoties uz informāciju, kura sniegta saskaņā ar šo statūtu 73. panta e) punktu.

17 1966. gada 20. decembrī, savā 1500. plenārsēdē, ANO Ģenerālā asambleja pieņēma Rezolūciju 2229 (XXI) par Ifni un Spānijas Sahāras jautājumu, kurā tā "no jauna apstiprin[āj]a Spānijas Sahāras [..] tautas neatņemamās tiesības uz pašnoteikšanos saskaņā ar [ANO] Ģenerālās asamblejas Rezolūciju 1514 (XV)" un aicināja Spānijas Karalisti kā pārvaldītājvaru, "cik vien ātri iespējams, noteikt tā referenduma organizēšanas kārtību, kuru var[ētu] rīkot ANO vadībā, lai ļautu teritorijas pirmiedzīvotājiem brīvi izmantot savas tiesības uz pašnoteikšanos".

18 1970. gada 24. oktobrī, savā 1883. plenārsēdē, ANO Ģenerālā asambleja pieņēma Rezolūciju 2625 (XXV), ar kuru tā apstiprināja "Deklarāciju par starptautisko tiesību principiem, kas attiecas uz draudzīgām attiecībām un sadarbību starp valstīm saskaņā ar ANO [s]tatūtiem", kuras teksts ir pievienots pielikumā minētajai rezolūcijai. Šajā deklarācijā ir "svinīgi proklamēts" it īpaši "tautu līdztiesības un pašnoteikšanās princips".

19 *Front populaire pour la libération de la Saguia - el-Hamra et du Rio de oro* (*Front Polisario*) ir organizācija, kas dibināta 1973. gada 10. maijā Rietumsahārā. Tās statūtu 1. pantā tā ir definēta kā "nacionālās atbrīvošanās kustība", kuras locekļi "cīnās par Rietumsahāras [sahravi] tautas pilnīgu neatkarību un suverenitātes atgūšanu visā Sahāras Arābu Demokrātiskās Republikas teritorijā".

20 1974. gada 20. augustā Spānijas Karaliste nosūtīja ANO ģenerālsekretāram vēstuli, kurā paziņoja par savu lēmumu ANO vadībā rīkot referendumu nolūkā atļaut Rietumsahāras tautai izmantot savas tiesības uz pašnoteikšanos.

21 1975. gada 16. oktobrī Starptautiskā Tiesa ("ST") galvenās ANO tiesu iestādes statusā un atbildot uz ANO Ģenerālās asamblejas, saistībā ar tās darbību attiecībā uz Rietumsahāras dekolonizāciju izteiktu lūgumu, izdeva konsultatīvu atzinumu "Rietumsahāra" (ST Krājums, 1975, 12. lpp., turpmāk tekstā – "konsultatīvais atzinums par Rietumsahāru"). Šā atzinuma 162. punktā ST uzskatīja:

"Fakti un informācija, kas darīti zināmi [ST], liecina, ka Spānijas kolonizācijas laikā ir pastāvējušas juridiskas lojalitātes saiknes starp Marokas sultānu un dažām ciltīm, kas apdzīvoja Rietumsahāras teritoriju. Tāpat tie liecina par tiesību pastāvēšanu, tostarp noteiktām tiesībām saistībā ar zemi, kas veidoja juridiskās saiknes starp Mauritānijas kopienu, kā to saprot [ST], un Rietumsahāras teritoriju. Turpretī [ST], ka ne fakti, ne informācija, kas tikuši tai darīti zināmi, neļauj konstatēt nekādu teritoriālās suverenitātes saikni starp Rietumsahāras teritoriju,, no vienas puses, un Marokas Karalisti vai Mauritānijas kopienu, no otras puses. Tādējādi [ST] konstatējusi tādu juridisko saikņu esamību, kas varētu grozīt [ANO Ģenerālās asamblejas] Rezolūcijas 1514 (XV) piemērošanu attiecībā uz Rietumsahāras dekolonizāciju, it īpaši attiecībā uz pašnoteikšanās principa piemērošanu, pateicoties teritorijas iedzīvotāju brīvas un autentiskas gribas izpausmei. [..]"

22 Konsultatīvā atzinuma par Rietumsahāru 163. punktā ST it īpaši norādīja:

"Attiecībā uz I jautājumu [ST uzskata] [..], ka Rietumsahāra (*Rio de Oro* un *Sakiet el Hamra*) nebija bezsaimnieka teritorija (*terra nullius*) brīdī, kad to kolonizēja Spānija; [..] attiecībā uz II jautājumu [..] – ka šai teritorijai ar Marokas Karalisti bija juridiskās saiknes, kam bija šā atzinuma 162. punktā minētās pazīmes, [un] ka šai teritorijai ar Mauritānijas kopienu bija juridiskās saiknes, kam bija šā atzinuma 162. punktā minētās pazīmes."

23 Marokas karalis savā runā, ko viņš teica konsultatīvā atzinuma par Rietumsahāru publicēšanas dienā, apgalvoja, ka "visa pasaule ir atzinusi, ka [Rietum]sahāra pieder" Marokas Karalistei un ka tai "pienākas mierīgi pārņemt šo teritoriju", aicinot šim nolūkam organizēt gājienu.

24 1975. gada 6. novembrī savā 1854. sēdē ANO Drošības padome pieņēma Rezolūciju 380 (1975) par Rietumsahāru, kurā tā "iz[teica] nožēlu par [šā] gājiena rīkošanu" un "piepras[īja] Marokas [Karalistei] nekavējoties atsaukt visus [minētā] gājiena dalībniekus no Rietumsahāras teritorijas".

25 1976. gada 26. februārī Spānijas Karaliste informēja ANO ģenerālsekretāru par to, ka no šā datuma tā pārtrauc savu klātbūtni Rietumsahārā un ka tā sevi uzskatīs par atbrīvotu no jebkādas starptautiskas atbildības par šīs teritorijas pārvaldīšanu.

26 Starplaikā šajā reģionā izcēlās bruņots konflikts starp Marokas Karalisti, Mauritānijas Islāma Republiku un *Front Polisario*. Šajā kontekstā daļa Rietumsahāras iedzīvotāju, pārsvarā Rietumsahāras [sahravi] tautas locekļi, bēga no šīs teritorijas un atrada patvērumu Alžīrijas teritorijā, netālu no robežas ar Rietumsahāru ierīkotās nometnēs.

27 Tūlīt pēc tam, kad bija beigusies Spānijas Karalistes klātbūtne Rietumsahārā, *Front Polisario* pasludināja, ka tiek izveidota Sahāras Arābu Demokrātiskā Republika (SADR). Ne Eiropas Savienība, ne arī kāda no tās dalībvalstīm līdz šim SADR nav atzinušas.

28 1976. gada 14. aprīlī Marokas Karaliste noslēdza līgumu ar Mauritānijas Islāma Republiku par Rietumsahāras teritorijas sadalīšanu un anektēja to daļu šīs teritorijas, kura tai tika piešķirta ar šo līgumu. Mauritānijas Islāma Republika 1979. gada 10. augustā noslēdza vienošanos par mieru ar Front Polisario, saskaņā ar kuru tā atteicās no jebkādām teritoriālajām pretenzijām uz Rietumsahāru. Pēc šīs vienošanās noslēgšanas Marokas Karaliste pārņēma kontroli teritorijā, ko bija atstājuši Mauritānijas spēki.

29 1979. gada 21. novembrī savā 75. plenārsēdē ANO Ģenerālā asambleja pieņēma Rezolūciju 34/37 par Rietumsahāras jautājumu, kurā tā "no jauna apliecin[āj]a Rietumsahāras tautas neatņemamās tiesības uz pašnoteikšanos un neatkarību saskaņā ar [ANO] statūtiem [..] un tās Rezolūcijas 1514 (XV) mērķiem", tā "pau[da] dziļu nožēlu par situācijas pasliktināšanos, kas ir sekas Marokas ilgstošajai Rietumsahāras okupācijai", "neatlaidīgi lūdz[a] Maroku arī iesaistīties miera procesa attīstībā un pārtraukt Rietumsahāras teritorijas okupāciju" un "šajā ziņā ietei[ca], lai [*Front Polisario*], kas pārstāv Rietumsahāras tautu, pilnībā piedalās visos Rietumsahāras jautājuma taisnīga, ilgtspējīga un galīga politiska risinājuma meklējumos atbilstīgi [ANO] rezolūcijām un deklarācijām". Šai rezolūcijai sekoja Rezolūcija 35/19, kuru ANO Ģenerālā asambleja pieņēma savā 56. plenārsēdē, kas notika 1980. gada 11. novembrī. Šīs rezolūcijas 10. punktā ANO Ģenerālā asambleja "neatlaidīgi lūdz[a] [..] Maroku un [*Front Polisario*], kas pārstāv Rietumsahāras tautu, uzsākt tiešas sarunas nolūkā panākt galīgu Rietumsahāras jautājuma noregulējumu".

30 Konflikts starp Marokas Karalisti un *Front Polisario* turpinājās, līdz 1988. gada 30. augustā puses principā piekrita noregulējuma priekšlikumiem, kurus tostarp izteica ANO ģenerālsekretārs un kuri it īpaši paredzēja uguns pārtraukšanas pasludināšanu, kā arī pašnoteikšanās referenduma organizēšanu, ko kontrolētu ANO. Tā kā netika rasts politisks risinājums, 2020. gadā tomēr atsākās cīņas.

31 Lai cita starpā uzraudzītu pamieru un palīdzētu organizēt minēto referendumu, ANO Drošības padome 1991. gada aprīlī izveidoja ANO misiju referenduma organizēšanai Rietumsahārā (*Minurso*), kuras pilnvaras katru gadu tiek pagarinātas un kura joprojām pastāv. ANO Drošības padomes rezolūcijās ir ticis regulāri no jauna apstiprināts, ka jebkurā politiskā risinājumā ir jāparedz "Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesības, ievērojot pasākumus, kas atbilst ANO Statūtu principiem un mērķiem" (no jaunākām skat. ANO Drošības padomes Rezolūciju 2703 (2023), 2023. gada 30. oktobris, 4. punkts).

32 Šāds referendums joprojām nav noticis, un Marokas Karaliste kontrolē lielāko Rietumsahāras teritorijas daļu, kuru smilšu siena, ko ir uzcēlusi un uzrauga Marokas armija, šķir no pārējās teritorijas, kuru kontrolē *Front Polisario*.

Asociācijas nolīgums, liberalizācijas nolīgums un to tiesiskās sekas

33 Pēc tam, kad 2000. gada 1. martā stājās spēkā asociācijas nolīgums, tika noslēgti un grozīti vairāki tā protokoli. Tādējādi 2010. gada 13. decembrī Briselē tika parakstīts nolīgums vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par savstarpējiem liberalizācijas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem, zivīm un zivsaimniecības produktiem, 1., 2. un 3. protokola un šo protokolu pielikumu aizstāšanu un grozījumiem Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumā, ar kuru izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses

(OV 2012, L 241, 4. lpp.; turpmāk tekstā – "liberalizācijas nolīgums"). Šis nolīgums Savienības vārdā tika apstiprināts ar Padomes Lēmumu 2012/497/ES (2012. gada 8. marts) (OV 2012, L 241, 2. lpp.).

34 2012. gada 19. novembrī *Front Polisario* cēla Vispārējā tiesā prasību atcelt šo lēmumu, it īpaši apgalvojot, ka Padome nav izpildījusi virkni savu pienākumu, ņemot vērā starptautiskās tiesības, jo tā ar minēto lēmumu bija apstiprinājusi liberalizācijas nolīguma piemērošanu Rietumsahāras teritorijai. Ar 2015. gada 10. decembra spriedumu *Front Polisario*/Padome (T-512/12, EU:T:2015:953) Vispārējā tiesa atcēla Lēmumu 2012/497, ciktāl ar to bija apstiprināta liberalizācijas nolīguma piemērošana Rietumsahārai, ar pamatojumu, ka Padome nebija izpildījusi savu pienākumu pirms šā lēmuma pieņemšanas izvērtēt visus konkrētā gadījuma apstākļus, nepārbaudot, vai šīs teritorijas izcelsmes produktu, kas eksportēti uz Savienību, ražošana nenodara kaitējumu minētās teritorijas iedzīvotājiem un nav saistīta ar attiecīgo personu pamattiesību pārkāpumu.

35 Skatot Padomes 2016. gada 19. februārī celto apelācijas sūdzību, Tiesa ar 2016. gada 21. decembra spriedumu Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) atcēla 2015. gada 10. decembra spriedumu *Front Polisario*/Padome (T-512/12, EU:T:2015:953) un noraidīja kā nepieņemamu *Front Polisario* Vispārējā tiesā celto prasību. Šajā ziņā Tiesa apmierināja apelācijas sūdzības otro pamatu attiecībā uz Vispārējās tiesas pieļautu tiesību kļūdu, analizējot *Front Polisario locus standi*, un it īpaši iebildumu par to, ka Vispārējā tiesa bija kļūdaini uzskatījusi, ka liberalizācijas nolīgums ir piemērojams Rietumsahārai. Tiesa it īpaši uzskatīja, ka saskaņā ar pašnoteikšanās principu, kas piemērojams Savienības un Marokas Karalistes attiecībām, un tiesībām uz pašnoteikšanos, kas no tā izriet attiecībā uz Rietumsahāras – kas ir teritorija, kurai nav savas pārvaldes, ANO Statūtu 73. panta izpratnē – tautu, minētajai teritorijai ir patstāvīgs un atšķirīgs statuss salīdzinājumā ar jebkuru citu valsti, tostarp Marokas Karalisti. Tiesa no tā secināja, ka jēdzienu "Marokas Karalistes teritorija", kas minēts asociācijas nolīguma 94. pantā, nevar interpretēt tādējādi, ka Rietumsahāra ietilpst šī nolīguma teritoriālās piemērošanas jomā.

36 Lai izdarītu šādu secinājumu, Tiesa savā 2016. gada 21. decembra spriedumā Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) pamatojās arī uz apstākli, ka Rietumsahāras tauta bija jāuzskata par "trešo valsti [pusi]" līgumu relatīvās iedarbības principa izpratnē. Bija nepieciešama šīs trešās puses piekrišana, lai asociācijas nolīguma īstenošana varētu to ietekmēt gadījumā, ja Rietumsahāras teritoriju iekļautu minētā nolīguma piemērošanas jomā, un tas tā ir, neesot nepieciešamībai noteikt, vai šāda īstenošana varētu tai kaitēt vai, gluži pretēji, sniegt labumu. Tiesa norādīja, ka 2015. gada 10. decembra spriedumā *Front Polisario*/Padome (T-512/12, EU:T:2015:953) neatklājās, ka Rietumsahāras tauta būtu izteikusi šādu piekrišanu attiecībā uz asociācijas nolīgumu.

Strīdīgais nolīgums un apstrīdētais lēmums

37 Pēc 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) pasludināšanas Padome ar 2017. gada 29. maija lēmumu pilnvaroja Komisiju Savienības vārdā sākt sarunas ar Marokas Karalisti nolūkā noslēgt starptautisku nolīgumu, lai grozītu asociācijas nolīguma 1. protokolu attiecībā uz pasākumiem, kas piemērojami Marokas izcelsmes lauksaimniecības produktu, pārstrādātu lauksaimniecības produktu, zivju un zivsaimniecības produktu importam Savienībā un 4. protokolu attiecībā uz jēdziena "noteiktas izcelsmes produkti" definīciju un administratīvās sadarbības metodēm. Pilnvarojot Komisiju sākt sarunas, Padome tai lūdza, pirmām kārtām, nodrošināt to, lai iedzīvotāji, uz kuriem attiecas plānotais

starptautiskais nolīgums, tiktu pienācīgi iesaistīti, un, otrām kārtām, novērtēt minētā nolīguma iespējamo ietekmi uz Rietumsahāras ilgtspējīgu attīstību, it īpaši vietējo iedzīvotāju ieguvumus un dabas resursu izmantošanas ietekmi uz attiecīgajām teritorijām.

38 Pēc tam, kad Komisija bija veikusi apspriešanos un analīzi, ko tā norādīja savā 2018. gada 11. jūnija ziņojumā par labumu, ko Rietumsahāras iedzīvotājiem sniegtu tarifa preferenču attiecināšana uz Rietumsahāras izcelsmes produktiem, un par apspriešanos ar minētajiem iedzīvotājiem, 2018. gada 25. oktobrī Briselē tika parakstīts nolīgums vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par grozījumu izdarīšanu 1. un 4. protokolā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumam par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses (OV 2019, L 34, 4. lpp., turpmāk tekstā – "strīdīgais nolīgums").

39 Katras no abām vēstulēm, kuru apmaiņa ir strīdīgā nolīguma pamatā, trešā līdz devītā daļa ir formulētas šādi:

"Šis nolīgums tiek noslēgts, neskarot attiecīgās [Savienības] nostājas attiecībā uz Rietumsahāras un Marokas Karalistes statusu minētajā reģionā.

Abas puses atkārtoti apstiprina savu atbalstu Apvienoto Nāciju Organizācijas procesam un atbalsta [ANO] ģenerālsekretāra centienus, lai panāktu galīgo politisko risinājumu saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principiem un mērķiem un pamatojoties uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām.

[Savienība] un Marokas Karaliste ir vienojušās aiz [..] 4. protokola iekļaut šādu kopīgo deklarāciju.

"Kopīgā deklarācij[a] par [asociācijas nolīguma] 1. un 4. protokola piemērošanu

1. Tiem izstrādājumiem, kuru izcelsme ir Rietumsahāra un uz kuriem attiecas Marokas Karalistes muitas iestāžu kontrole, piemēro tādas pašas tirdzniecības preferences kā tās, ko [Savienība] piešķīrusi izstrādājumiem, uz kuriem attiecas asociācijas nolīgums.

2. Nolīguma 4. protokolu piemēro *mutatis mutandis*, lai noteiktu 1. punktā minēto izstrādājumu izcelsmi, tostarp attiecībā uz izcelsmes apliecinājumu.

3. [Savienības] dalībvalstu un Marokas Karalistes muitas iestādes ir atbildīgas par to, ka tiek nodrošināta 4. protokola piemērošana attiecībā uz šiem izstrādājumiem."

[Savienība] un Marokas Karaliste vēlreiz pauž apņemšanos piemērot protokolus saskaņā ar asociācijas nolīguma noteikumiem attiecībā uz pamatbrīvību un cilvēktiesību ievērošanu.

Šīs kopīgās deklarācijas iekļaušana ir balstīta uz senu privileģētu partnerību starp [Savienību] un Marokas Karalisti, ko jo īpaši simbolizē tai piešķirtais īpašais statuss un abu pušu kopīgā vēlme padziļināt un paplašināt šo partnerību.

Šajā partnerības garā un lai ļautu pusēm novērtēt šā nolīguma ietekmi, jo īpaši uz ilgtspējīgu attīstību, un jo īpaši ņemot vērā priekšrocības attiecīgajiem iedzīvotājiem un attiecīgo teritoriju dabas resursu izmantošanu, [Savienība] un Maroka ir vienojušās vismaz reizi gadā savstarpēji apmainīties ar informāciju Asociācijas komitejas ietvaros.

Šīs novērtēšanas īpašo kārtību noteiks vēlāk, paredzot, ka Asociācijas komiteja to pieņems vēlākais divus mēnešus pēc šā nolīguma stāšanās spēkā."

40 2019. gada 28. janvārī Padome pieņēma apstrīdēto lēmumu.

41 Apstrīdētā lēmuma 3.–10. apsvērumā ir noteikts:

"(3) Savienība nevēlas ietekmēt iznākumu Apvienoto Nāciju Organizācijas vadībā notiekošajam politiskajam procesam par Rietumsahāras galīgo statusu, un ir konsekventi apliecinājusi, ka iestājas par strīda atrisināšanu Rietumsahārā, ko Apvienoto Nāciju Organizācija pašlaik iekļāvusi sarakstā ar teritorijām, kurām nav savas pārvaldes, un ko šodien lielā mērā pārvalda Marokas Karaliste. [..]

(4) Kopš stājās spēkā asociācijas nolīgums, Rietumsahāras izstrādājumi, kas apstiprināti kā izstrādājumi ar Marokas izcelsmi, tika importēti Savienībā, gūstot labumu no tarifa preferencēm, kuras noteiktas attiecīgajos minētā nolīguma noteikumos.

(5) Tiesa [2016. gada 21. decembra spriedumā Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] tomēr ir norādījusi, ka asociācijas nolīgums attiecas tikai uz Marokas Karalistes teritoriju un neietver Rietumsahāru, kurai nav savas pārvaldes.

(6) Būtu svarīgi nodrošināt to, ka netiek traucētas gadu gaitā attīstītās tirdzniecības plūsmas, vienlaikus izveidojot atbilstošas garantijas starptautisko tiesību, tostarp cilvēktiesību, aizsardzībai un ilgtspējīgai attīstībai attiecīgajās teritorijās. Padome 2017. gada 29. maijā pilnvaroja Komisiju sākt sarunas ar Marokas Karalisti nolūkā saskaņā ar [2016. gada 21. decembra spriedumu Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] izveidot juridisko pamatu, lai Rietumsahāras izcelsmes izstrādājumiem [produktiem] piešķirtu tarifa preferences, kas paredzētas asociācijas nolīgumā. Nolīgums starp [Savienību] un Marokas Karalisti ir vienīgais līdzeklis, kā nodrošināt, ka uz Rietumsahāras izcelsmes izstrādājumiem [produktiem] attiecas preferenciāla izcelsme, jo Marokas iestādes ir vienīgās, kas var nodrošināt atbilstību noteikumiem, kuri vajadzīgi šādu preferenču piešķiršanai.

(7) Komisija ir izvērtējusi šāda nolīguma iespējamo ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību, jo īpaši saistībā ar tām priekšrocībām un trūkumiem, ar ko saskartos attiecīgie iedzīvotāji un kas izriet no Rietumsahāras izstrādājumiem piešķirtajām tarifa preferencēm, un ietekmi uz dabas resursu izmantošanu attiecīgajās teritorijās. [..]

(8) [..] novērtējumā ir norādīts, ka kopumā ieguvumi Rietumsahāras ekonomikai, kas izriet no asociācijas nolīgumā paredzēto tarifa preferenču piešķiršanas Rietumsahāras izcelsmes izstrādājumiem, un jo īpaši spēcīgais sviras efekts ekonomikas izaugsmei un līdz ar to sociālajai attīstībai atsver trūkumus, kuri tika minēti apspriešanās procesā, piemēram, plašā dabas resursu [..] izmantošana [..].

(9) Tika lēsts, ka tarifa preferenču attiecināšana uz Rietumsahāras izcelsmes izstrādājumiem pozitīvi ietekmēs attiecīgos iedzīvotājus. [..]

(10) Ņemot vērā [2016. gada 21. decembra spriedumā Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] paustos apsvērumus par piekrišanu, Komisija sadarbībā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu [(EĀDD)] ir veikusi visus pašreizējā kontekstā saprātīgos un iespējamos pasākumus, lai pienācīgi iesaistītu attiecīgos iedzīvotājus nolūkā nodrošināt to piekrišanu

nolīgumam. Tika veikta plaša apspriešanās, un to sociāli ekonomisko un politisko dalībnieku lielākā daļa, kuri piedalījās apspriešanās procesā, norādīja, ka atbalsta asociācijas nolīguma tarifa preferenču attiecināšanu uz Rietumsahāru. Tie, kas noraidīja tarifa preferenču attiecināšanu, galvenokārt uzskatīja, ka šāds nolīgums apstiprinātu Marokas pozīciju Rietumsahārā. Tomēr nekas šajā nolīgumā neļauj uzskatīt, ka tas atzītu Marokas suverenitāti pār Rietumsahāru. Turklāt Savienība turpinās ar pastiprinātiem centieniem atbalstīt procesu strīda atrisināšanai miermīlīgā ceļā, kas sākts un turpinās Apvienoto Nāciju Organizācijas vadībā."

42 Apstrīdētā lēmuma 1. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka strīdīgais nolīgums ir apstiprināts Savienības vārdā. Šis nolīgums stājās spēkā 2019. gada 19. jūlijā (OV 2019, L 197, 1. lpp.).

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

43 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā reģistrēts 2019. gada 27. aprīlī, *Front Polisario* cēla prasību atcelt apstrīdēto lēmumu.

44 Ar pārsūdzēto spriedumu Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu un nosprieda, ka šā lēmuma sekas paliek spēkā laikposmu, kas nedrīkst pārsniegt Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. panta pirmajā daļā noteikto termiņu vai, ja šajā laikā tiek iesniegta apelācija, – līdz Tiesa pasludinās spriedumu par šo apelāciju.

45 Pirmkārt, Vispārējā tiesa vērtēja divas iebildes par nepieņemamību, ko pret minēto prasību galvenokārt bija izvirzījusi Padome, kuru atbalstīja Francijas Republika, Komisija un *Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural* (Marokas Lauksaimniecības un lauku attīstības konfederācija) (*Comader*); tās attiecās, pirmā, uz to, ka *Front Polisario* nav procesuālās rīcībspējas Savienības tiesās, un, otrā, uz *Front Polisario locus standi* neesamību attiecībā pret apstrīdēto lēmumu, un Vispārējā tiesa tās noraidīja attiecīgi pārsūdzētā sprieduma 79.–114. un 133.–238. punktā.

46 Otrkārt, pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija noraidījusi pirmo *Front Polisario* savu prasījumu atbalstam izvirzīto atcelšanas pamatu, kas attiecās uz Padomes kompetences neesamību pieņemt apstrīdēto lēmumu, tā pārsūdzētā sprieduma 251.–391. punktā vērtēja trešo atcelšanas pamatu, kas būtībā attiecās uz to, ka Padome nebija izpildījusi savu pienākumu ievērot prasības, kuras Tiesa ir secinājusi no pašnoteikšanās principa un līgumu relatīvās iedarbības principa, kā tās precizētas 2016. gada 21. decembra spriedumā Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) un 2018. gada 27. februāra spriedumā *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118). Pārsūdzētā sprieduma 391. punktā Vispārējā tiesa secināja, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, Padome nebija pietiekami ņēmusi vērā visus atbilstīgos elementus saistībā ar Rietumsahāras situāciju un bija kļūdaini uzskatījusi, ka tai bija rīcības brīvība izlemt, vai bija jāizpilda prasība, saskaņā ar kuru šīs teritorijas tautai kā strīdīgā nolīguma trešajai pusei bija jāizsaka piekrišana tā piemērošanai šajā teritorijā, atbilstoši Tiesas izmantotajai interpretācijai par līgumu relatīvās iedarbības principu saistībā ar pašnoteikšanās principu.

Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi

47 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2022. gada 15. februāra lēmumu lietas C-779/21 P un C-799/21 P tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesiem, kā arī sprieduma taisīšanai.

48 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2022. gada 27. maija lēmumu Spānijas Karalistei tika atļauts iestāties lietā Komisijas prasījumu atbalstam lietā C-779/21 P.

49 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2022. gada 27. maija lēmumiem Spānijas Karalistei, Ungārijai, Portugāles Republikai un Slovākijas Republikai tika atļauts iestāties lietā Padomes prasījumu atbalstam lietā C-799/21 P.

50 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2022. gada 13. jūnija lēmumu arī Beļģijas Karalistei tika atļauts iestāties lietā Padomes prasījumu atbalstam lietā C-799/21 P. Tomēr šī dalībvalsts vēlāk nepiedalījās tiesvedības rakstveida daļā.

51 Komisijas apelācijas sūdzībā (lieta C-779/21 P) tās prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu;

– noraidīt *Front Polisario* pirmajā instancē celto prasību vai, ja Tiesa uzskata, ka tiesvedības stadija neļauj izspriest lietu, nosūtīt lietu atpakaļ Vispārējai tiesai un

– piespriest *Front Polisario* segt visus tiesāšanās izdevumus abās instancēs, tostarp apelācijas sūdzības iesniedzējas tiesāšanās izdevumus.

52 Padomes apelācijas sūdzībā (lieta C-799/21 P) tās prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu;

– galīgi izlemt jautājumus, kas ir šīs apelācijas sūdzības priekšmets, un noraidīt *Front Polisario* celto prasību;

– piespriest *Front Polisario* segt tiesāšanās izdevumus saistībā ar šo apelācijas sūdzību un ar lietu T-279/19 un

– pakārtoti, atstāt spēkā apstrīdētā lēmuma sekas uz divpadsmit mēnešu laikposmu, sākot no sprieduma, kas tiks pieņemts, pasludināšanas dienas.

53 *Front Polisario* prasījumi Tiesai ir šādi:

– noraidīt apelācijas sūdzības;

– piespriest Komisijai segt visus *Front Polisario* tiesāšanās izdevumus šajā tiesvedībā un

– piespriest Padomei segt visus *Front Polisario* tiesāšanās izdevumus šajā tiesvedībā un Vispārējā tiesā pirmajā instancē.

54 Francijas Republikas prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu;

– galīgi izlemt jautājumus, kas ir šo apelācijas sūdzību priekšmets, un noraidīt *Front Polisario* celto prasību vai, ja Tiesa uzskata, ka tiesvedības stadija neļauj izspriest lietu, nosūtīt lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, un

– pakārtoti, Padomes un Komisijas norādīto iemeslu dēļ atstāt spēkā apstrīdētā lēmuma sekas uz astoņpadsmit mēnešu laikposmu, sākot no sprieduma, kas tiks pieņemts, pasludināšanas dienas.

55 *Comader* prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu;

– pasludināt *Front Polisario* prasību par nepieņemamu vai vismaz nepamatotu un

– nolemt, ka *Front Polisario* ir jāpiespriež segt tiesāšanās izdevumus.

56 Spānijas Karaliste lūdz Tiesu apmierināt Komisijas apelācijas sūdzību lietā C-779/21 P, kā arī Padomes apelācijas sūdzību lietā C-799/21 P. Beļģijas Karaliste, Ungārija, Portugāles Republika un Slovākijas Republika lūdz Tiesu apmierināt Padomes apelācijas sūdzību.

Par apelācijas sūdzībām

57 Savu apelācijas sūdzību atbalstam Komisija, apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-779/21 P, un Padome, apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-799/21 P, izvirza attiecīgi piecus un četrus pamatus. Pirmie trīs pamati apelācijas sūdzībā lietā C-779/21 P un pirmie divi pamati apelācijas sūdzībā lietā C-799/21 P attiecas uz Vispārējās tiesas pieļautām tiesību kļūdām saistībā ar tajā *Front Polisario* celtās prasības pieņemamību, savukārt ceturtais un piektais apelācijas sūdzības pamats lietā C-779/21 P, kā arī trešais un ceturtais apelācijas sūdzības pamats lietā C-799/21 P attiecas uz Vispārējās tiesas pieļautām tiesību kļūdām saistībā ar tās vērtējumu par šīs prasības pamatotību.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P pirmo pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P pirmo pamatu attiecībā uz "Front Polisario" procesuālās rīcībspējas neesamību

Lietas dalībnieku argumenti

58 Ar saviem pirmajiem attiecīgajiem pamatiem Padome un Komisija pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 90.–114. punktā atzīstot *Front Polisario* procesuālo rīcībspēju Savienības tiesā.

59 Šīs abas iestādes, tāpat kā Francijas Republika un *Comader* it īpaši būtībā apgalvo, ka *Front Polisario* nav juridiskas personas statusa ne saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, ne saskaņā ar Savienības tiesībām. Turklāt tās iebilst tam, ka var atsaukties uz efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu, lai atzītu *Front Polisario* spēju celt prasību Vispārējā tiesā nolūkā aizstāvēt Rietumsahāras tautas tiesības uz pašnoteikšanos, jo tas varētu padarīt pieņemamas visas Savienības tiesās kā "iekšējās" tiesās celtās prasības, pat ja šāda prasība būtu par starptautisku strīdu, uz to attiektos starptautiskās tiesības, to būtu cēlis starptautisko tiesību subjekts un to nebūtu bijis iespējams celt starptautiskā tiesā. Padomes ieskatā, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nenozīmē universālas tiesības vērsties Savienības tiesā, jo tas nozīmētu ignorēt pieņemamības nosacījumus, kas izklāstīti LESD 263. panta ceturtajā daļā.

60 Turklāt, Komisijas ieskatā, lai arī *Front Polisario*, protams, piedalās jautājuma par Rietumsahāras teritorijas galīgo statusu "politiskajā risinājumā", kā norādīts pārsūdzētā sprieduma 91. un 92. punktā, esot jāaplūko perspektīvā ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas 34/37 – uz ko atsaucas Vispārējā tiesa un kas minēta šā sprieduma 29. punktā – nozīmīgums. Šajā rezolūcijā, protams, esot ieteikta *Front Polisario* dalība Rietumsahāras tautas "pārstāves" statusā ar šo teritoriju saistītā konflikta politiskajā risinājumā. Lai arī tai neesot saistoša spēka, tā tomēr esot pastāvējusi pirms Rietumsahāras tautas vietējās pārstāvības noteiktas formas izveidošanās tiešās vispārējās vēlēšanās. Savienība nekad neesot atzinusi *Front Polisario* citādi kā vienu no "dalībniekiem" miera procesā, kas tiek risināts ANO līmenī, un neesot skaidrs, kāda ir precīzā Rietumsahāras tautas proporcija, kas šobrīd uzskatītu, ka to pārstāv *Front Polisario*.

61 Padome uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, izmantojot plašu interpretāciju jēdzienam "juridiska persona" LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, kurā nav ņemtas vērā *Front Polisario* lomas un pārstāvības robežas starptautiskajās tiesībās, un pārsūdzētā sprieduma 103. punktā noraidot Padomes argumentus šajā ziņā. Vispārējā tiesa esot kļūdaini nospriedusi, ka *Front Polisario* pārstāvība strīda politiskā risinājuma ANO līmenī procesā pamato to, ka *Front Polisario* tiek piešķirts "juridiskas personas" statuss, lai tai ļautu apstrīdēt lēmuma par nolīguma – kuram neesot bijis ietekmes uz šā strīda atrisināšanu – noslēgšanu spēkā esamību. *Front Polisario* loma starptautiskajā līmenī aprobežojoties ar spēju kā Rietumsahāras tautas pārstāvei piedalīties ANO vadībā notiekošajās sarunās par Rietumsahāras galīgo statusu atbilstoši ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcijai 34/37, kas minēta šā sprieduma 29. punktā. Apstāklis, ka Savienības iestādes atzīst, ka pastāv strīds, par kuru notiek sarunas ANO, nekādi nenozīmējot, ka Savienība vai tās iestādes atzīst *Front Polisario* kā vienu no sarunu partneriem tajās, ņemot vērā to, ka Savienība šajās sarunās nepiedalās.

62 *Front Polisario* noraida šo argumentāciju.

Tiesas vērtējums

63 Kā Vispārējā tiesa būtībā ir atgādinājusi pārsūdzētā sprieduma 82. un 83. punktā, lai arī saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu jebkura fiziska vai juridiska persona ar šā panta pirmajā un otrajā daļā minētajiem nosacījumiem var celt prasību par tiesību aktu, kas adresēts šai personai vai kas to skar tieši un individuāli, kā arī par reglamentējošu aktu, kurš to skar tieši un nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem, Tiesa tomēr jau ir atzinusi struktūru procesuālo rīcībspēju Savienības tiesās neatkarīgi no jautājuma par šo struktūru kā juridisku personu dibināšanu atbilstoši valsts tiesībām.

64 Kā Vispārējā tiesa konstatēja pārsūdzētā sprieduma 84. punktā, tāds it īpaši bija gadījums, kad, pirmām kārtām, aplūkojamajai struktūrai bija pietiekama pārstāvība attiecībā uz personām, kuru no Savienības tiesībām izrietošās tiesības tā apgalvo pārstāvam, kā arī nepieciešamā autonomija un atbildība, lai rīkotos saistībā ar šajās pašās tiesībās noteiktajām tiesiskajām attiecībām, un, otrām kārtām, iestādes to bija atzinušas kā sarunu partneri sarunās saistībā ar šīm tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1974. gada 8. oktobris, *Union syndicale – Service public européen* u.c./Padome, 175/73, EU:C:1974:95, 9.–17. punkts, un 1974. gada 8. oktobris, *Syndicat général du personnel des organismes européens*/Komisija, 18/74, EU:C:1974:96, 5.–13. punkts).

65 Kā Vispārējā tiesa norādīja pārsūdzētā sprieduma 85. punktā, tāds bija arī gadījums, kad Savienības iestādes šo struktūru bija uzskatījušas par atsevišķu subjektu, kuram ir savas tiesības un pienākumi. Saskanība un taisnīgums liek atzīt šādas struktūras procesuālo rīcībspēju apstrīdēt pasākumus, ar kuriem ierobežo tās tiesības, vai iestāžu pieņemtus tai nelabvēlīgus lēmumus (šajā

nozīmē skat. spriedumus, 1982. gada 28. oktobris, *Groupement des Agences de voyages*/Komisija, 135/81, EU:C:1982:371, 9.–11. punkts; 2007. gada 18. janvāris, *PKK* un *KNK*/Padome, C-229/05 P, EU:C:2007:32, 107.–112. punkts, un 2017. gada 15. jūnijs, *Al-Faqih* u.c./Komisija, C-19/16 P, EU:C:2017:466, 40. punkts).

66 Turklāt Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 86. punktā pamatoti atgādināja, ka no Tiesas judikatūras izriet – jēdziens "juridiska persona" LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē nevar tikt interpretēts šauri (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 22. jūnijs, Venecuēla/Padome (Trešās valsts skārums), C-872/19 P, EU:C:2021:507, 44. punkts).

67 Šajā gadījumā ir jākonstatē – tāpat kā to darījusi ģenerāladvokāte secinājumu 82. punktā, ka *Front Polisario* ir pašpasludināta atbrīvošanas kustība, kas tika izveidota, lai cīnītos par konkrēta veida Rietumsahāras teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, pārvaldības modeli nākotnē, proti, šīs teritorijas neatkarību no Marokas Karalistes, kā arī suverēnas Rietumsahāras valsts izveidi. Šī kustība tādējādi cenšas izveidot neatkarīgu valsti, izmantojot Rietumsahāras teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, tautas tiesības uz pašnoteikšanos.

68 Ciktāl minētā kustība, pamatojoties uz Rietumsahāras tautas tiesībām uz pašnoteikšanos, tieši cenšas izveidot valsts tiesību sistēmu šai teritorijai, nevar prasīt, ka tam, lai atzītu šīs kustības procesuālo rīcībspēju Savienības tiesās, tā būtu dibināta kā juridiska persona atbilstoši kādai konkrētai valsts tiesību sistēmai.

69 Turklāt *Front Polisario* ir viens no likumīgajiem sarunu partneriem procesā, kas ANO Drošības padomes vadībā notiek nolūkā noteikt Rietumsahāras nākotni, kā minēts šā sprieduma 31. punktā – ANO Drošības padomes lēmumi ir saistoši visām Savienības dalībvalstīm un iestādēm –, un tas tā ir, neraugoties uz apstākli, ka minētajai kustībai ANO vai Savienība un tās dalībvalstis nekad nav piešķirušas "nacionālās atbrīvošanās kustības" statusu.

70 No tā izriet, ka *Front Polisario*, kura piedalās arī dažādos starptautiskajos, it īpaši Āfrikas forumos un kurai ir divpusējas tiesiskās attiecības starptautiskā līmenī, ir pietiekams juridiskais statuss, lai tai būtu procesuālā rīcībspēja Savienības tiesās.

71 Attiecībā uz jautājumu par to, vai šī struktūra var leģitīmi pārstāvēt Rietumsahāras tautas intereses, – tas attiecas uz šīs struktūras *locus standi* saistībā ar prasību atcelt apstrīdēto lēmumu, nevis uz tās procesuālo rīcībspēju Savienības tiesās.

72 Visbeidzot argumenti par to, ka *Front Polisario* nav atzīts juridiskās personas statuss dalībvalstu tiesību sistēmās, vai to, ka neviena dalībvalsts tiesa nav atzinusi *Front Polisario* procesuālo rīcībspēju, ir neefektīvi. Kā Vispārējā tiesa ir norādījusi pārsūdzētā sprieduma 83. punktā, lai gan juridiskas personas jēdziens, kurš minēts LESD 263. panta ceturtajā daļā, principā nozīmē juridiskās personas statusa esamību – kas ir jāpārbauda atbilstoši valsts tiesībām, saskaņā ar kurām aplūkojamā juridiskā persona ir izveidota – tas obligāti nesakrīt ar šādiem jēdzieniem dalībvalstu dažādajās tiesību sistēmās. Tāpat šajā ziņā ir jānorāda, ka Tiesa ir atzinusi – trešā valsts kā valsts, kurai ir starptautiska tiesībsubjektība, ir jāuzskata par "juridisku personu" LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 22. jūnijs, Venecuēla/Padome (Trešās valsts skārums), C-872/19 P, EU:C:2021:507, 53. punkts).

73 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Vispārējā tiesa varēja, nepieļaujot tiesību kļūdu, secināt, ka *Front Polisario* bija procesuālā rīcībspēja Savienības tiesās LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē.

74 Līdz ar to apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P pirmais pamats un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P pirmais pamats ir jānoraida kā nepamatoti.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P otro un trešo pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P otro pamatu attiecībā uz to, ka apstrīdētais lēmums neskarot "Front Polisario" tieši un individuāli

75 Komisija ar otro un trešo pamatu apelācijas sūdzībā lietā C-779/21 P un Padome ar otrā pamata pirmo un otro daļu apelācijas sūdzībā lietā C-799/21 P apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 224. punktā kļūdaini uzskatīja, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* tieši LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, savukārt pārsūdzētā sprieduma 238. punktā – ka šis lēmums to skāra individuāli minētās normas izpratnē.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P otro pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P otrā pamata pirmo daļu attiecībā uz to, ka apstrīdētais lēmums neskarot "Front Polisario" tieši

– *Lietas dalībnieku argumenti*

76 Padome un Komisija apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 224. punktā kļūdaini uzskatīja, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* tieši.

77 Komisija citastarp apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi Savienības tiesības, nospriežot, ka noteiktas apstrīdētā lēmuma un strīdīgā nolīguma sekas atbilda nosacījumiem, kas ļāva konstatēt, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* tieši, kamēr ar strīdīgo nolīgumu, kurš ar šo lēmumu tika apstiprināts Savienības vārdā, vienīgi, grozot izcelsmes noteikumus, noteiktiem Rietumsahāras izstrādājumiem tika dota preferenciāla piekļuve Savienībā, vienlaikus rūpējoties par to, lai tiktu atzīts šīs teritorijas patstāvīgais statuss, un nekādi neietekmējot to, kāds būs iznākums ANO notiekošajā procesā par minēto teritoriju, kurai nav savas pārvaldes. Līdz ar to šī iestāde uzskata, ka importētāji ir tie, kas attiecīgā gadījumā var atsaukties uz tiesībām, kuras piešķirtas ar šo nolīgumu, un apstrīdēt dalībvalstu tiesās lēmumus par to, kā muitas iestādes šo nolīgumu īsteno, gadījumā, ja minētās tiesības būtu pārkāptas. Muitas deklarētājiem parasti esot jābūt reģistrētiem Savienībā. Trešās valsts ražotāji, uz kuriem norādīts minētajā nolīgumā, protams, varot gūt labumu no Eiropas tirgus lielākas atvērtības, bet šis labums esot strīdīgā nolīguma "ekonomiskās" sekas. Sekas "ārpus Savienības" līdz ar to neesot juridiska rakstura, un uz tām arī neattiecoties Savienības tiesības.

78 Vispārējās tiesas argumentācija nolūkā noraidīt iestāžu argumentus patiesībā esot bijusi vērsta nevis uz to, lai pierādītu, ka apstrīdētais lēmums tieši skāra *Front Polisario*, bet drīzāk uz to, lai pierādītu, ka strīdīgais nolīgums ir piemērojams Rietumsahāras teritorijai un tātad ietekmē šīs teritorijas tautu. Tas, ka Marokas muitas iestādes ir aicinātas piedalīties strīdīgā nolīguma īstenošanā attiecībā uz izcelsmes sertifikātu izdošanu vai ka eksportētājiem ir jāievēro konkrēti nosacījumi, lai ļautu importētājiem izmantot preferenciālus tarifus, vai arī tas, ka šim nolīgumam ir ietekme uz Rietumsahāras produktiem, nekādi nenozīmējot, ka minētais nolīgums radītu tiesiskas sekas trešajā teritorijā.

79 Padome it īpaši pievieno, ka pārsūdzētā sprieduma 171. punktā minētais secinājums, ka, ņemot vērā lēmuma par starptautiska nolīguma noslēgšanu raksturu un tā tiesiskās sekas, uzreiz nevar noraidīt to, ka apstrīdētajam lēmumam strīdīgā nolīguma satura dēļ ir tiešas sekas uz *Front Polisario* tiesisko stāvokli, ir pamatots ar motīviem, kuros pieļautas tiesību kļūdas.

80 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 150. un 162. punktā esot kļūdaini nospriedusi, ka lēmums par starptautiska nolīguma noslēgšanu ir šā nolīguma neatņemama sastāvdaļa un rada tiesiskas sekas pārējām tā pusēm, "ciktāl tas oficiāli atklāj to, ka Savienība pret minētajām pusēm uzņemas saistības". Apstrīdētais lēmums neradot tiesiskas sekas ārpus Savienības tiesību sistēmas. Pretēji tam, ko Vispārējā tiesa esot uzskatījusi pārsūdzētā sprieduma 162. punktā, ar minēto lēmumu Savienība esot paudusi piekrišanu savā tiesību sistēmā.

81 *Front Polisario* Vispārējā tiesā esot vajadzējis apstrīdēt Savienības paziņojumu, kas skaidri minēts gan strīdīgā nolīguma pēdējā rindkopā, gan apstrīdētā lēmuma 2. pantā, – pieņemot, ka būtu izpildīti visi pieņemamības nosacījumi. Padome turklāt apstrīd, ka šie nosacījumi šajā gadījumā būtu izpildīti.

82 Padome apstrīd arī pārsūdzētā sprieduma 215. punktā Vispārējās tiesas minēto secinājumu, ka, ciktāl strīdīgā nolīguma noslēgšana ietekmē Rietumsahāras tautu un tam ir nepieciešama šīs tautas piekrišana, apstrīdētais lēmums tieši ietekmējot *Front Polisario* kā šīs tautas pārstāves tiesisko stāvokli.

83 Francijas Republika uzskata, ka Vispārējā tiesa pieļāva pirmo virkni tiesību kļūdu saistībā ar tiesiskajām sekām, ko rada Padomes lēmums par starptautiska nolīguma noslēgšanu. Tā uzsver, tāpat kā Padome, ka, lai gan pārsūdzētā sprieduma 150. punktā minētais secinājums, ka lēmums par starptautiska nolīguma noslēgšanu atspoguļo Savienības piekrišanu uzņemties no šā nolīguma izrietošās saistības, ir pareizs Savienības tiesību sistēmā, tomēr tikai paziņojums attiecīgajai pusei par iekšējo procedūru pabeigšanu ir tas, kas starptautiskā mērogā pauž piekrišanu uzņemties saistības, kuras izriet no nolīguma. Turklāt Vispārējā tiesa esot pieļāvusi otro virkni tiesību kļūdu, apgalvojot, ka pats strīdīgais nolīgums esot tieši grozījis *Front Polisario* tiesisko stāvokli.

84 Tāpat *Comader*, pirmkārt, atbalsta Padomes argumentus attiecībā uz tiesību kļūdām, ko Vispārējā tiesa esot pieļāvusi pārsūdzētā sprieduma 149.–159. punktā, jo lēmums par līguma noslēgšanu nenozīmējot tā stāšanos spēkā. Turklāt efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips nepaplašinot Eiropā nereģistrēta prasītāja tiesības celt prasību, lai aizstāvētu no starptautiskajām tiesībām izrietošās kolektīvās tiesības. Otrkārt, pārsūdzētā sprieduma 215. punktā uzskatot, ka apstrīdētais lēmums *Front Polisario* ietekmēja "tieši", Vispārējā tiesa esot sajaukusi *Front Polisario* ar Rietumsahāras tautu.

85 *Front Polisario* noraida šo argumentāciju.

– *Tiesas vērtējums*

86 Kā tika atgādināts šā sprieduma 63. punktā, saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu jebkura fiziska vai juridiska persona atbilstoši šī panta pirmajā un otrajā daļā minētajiem nosacījumiem var celt prasību par tiesību aktu, kas adresēts šai personai vai kas viņu skar tieši un individuāli, un par reglamentējošu aktu, kurš viņu skar tieši un nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem.

87 Kā Vispārējā tiesa atgādināja pārsūdzētā sprieduma 144. punktā, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru nosacījums, ka lēmumam, kas ir prasības priekšmets, fiziska vai juridiska persona ir jāskar tieši, prasa, lai būtu izpildīti divi kumulatīvi nosacījumi, proti, pirmkārt, apstrīdētajam pasākumam ir tieši jāietekmē indivīda tiesiskais stāvoklis, un, otrkārt, tas nedrīkst atstāt nekādu rīcības brīvību šī pasākuma adresātiem, kuri ir atbildīgi par tā ieviešanu, kas ir pavisam automātiska un izriet tikai no Savienības tiesiskā regulējuma, nepiemērojot citus starpnoteikumus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 6. novembris, *Scuola Elementare Maria Montessori*/Komisija, Komisija/*Scuola Elementare Maria Montessori* un Komisija/*Ferracci*, no C-622/16 P līdz C-624/16 P, EU:C:2018:873, 42. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2022. gada 12. jūlijs, *Nord Stream 2* /Parlaments un Padome, C-348/20 P, EU:C:2022:548, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

88 Šajā gadījumā ar savu atcelšanas prasību Vispārējā tiesā *Front Polisario* tiecās aizsargāt Rietumsahāras tautas tiesības uz pašnoteikšanos, kuras Tiesa jau atzina 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 88., 91. un 105. punktā. Tas, vai šo tautu tieši skar apstrīdētais lēmums šā sprieduma iepriekšējā punktā atgādinātās judikatūras izpratnē, ir jāvērtē, ņemot vērā apstrīdētā lēmuma un līdz ar to arī strīdīgā nolīguma sekas uz šīs tautas, kuru šajās lietās pārstāv *Front Polisario*, tiesisko stāvokli.

89 Lai gan *Front Polisario* nav oficiāli atzīta par Rietumsahāras tautas ekskluzīvo pārstāvi, tomēr saskaņā ar ANO augstāko instanču rezolūcijām, tostarp šā sprieduma 31. punktā minētajām ANO Drošības padomes rezolūcijām, tā ir privileģēta partnere ANO vadībā notiekošajā procesā, kura mērķis ir noteikt Rietumsahāras turpmāko statusu. *Front Polisario* piedalās arī citos starptautiskajos forumos ar mērķi aizstāvēt minētās tautas tiesības uz pašnoteikšanos.

90 Šie īpašie apstākļi ļauj uzskatīt, ka *Front Polisario* var apstrīdēt Savienības tiesā tāda Savienības akta tiesiskumu, kas rada tiešas sekas uz Rietumsahāras tautas, kurai ir tiesības uz pašnoteikšanos, tiesisko stāvokli, ja minētais akts šo tautu skar individuāli vai – attiecībā uz reglamentējošu aktu – tas nav saistīts ar īstenošanos pasākumiem.

91 Šādos apstākļos LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētais nosacījums, ka lēmumam, kas ir prasības priekšmets, fiziska vai juridiska persona ir jāskar tieši, ir jāvērtē, ņemot vērā ANO Statūtu 73. pantu un tiesību efektīvas aizsardzības tiesā principu attiecībā uz Rietumsahāras tautas, kuru šajās lietās pārstāv *Front Polisario*, tiesisko stāvokli.

92 Šajā gadījumā apstrīdētais lēmums un līdz ar to arī strīdīgais nolīgums, ņemot vērā tā ietekmi uz Rietumsahāras tautas tiesībām uz pašnoteikšanos, atbilst šā sprieduma 87. punktā atgādinātajiem nosacījumiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, Padome/*Front Polisario*, C-104/16 P, EU:C:2016:973, 106. punkts).

93 Pirmkārt, kā to būtībā savu secinājumu 75. punktā norādīja ģenerāladvokāte, šā lēmuma mērķis ir tāda starptautiska nolīguma noslēgšana, kuru ir paredzēts piemērot lielākajai tās teritorijas daļai, attiecībā uz ko Rietumsahāras tautai ir tiesības uz pašnoteikšanos. Tātad šim lēmumam noteikti ir ietekme uz tiesībām, kuras šai tautai ir attiecībā uz šo teritoriju, tostarp uz tiesībām izmantot tās dabas bagātības, tiesībām, kas izriet no ANO Statūtu 73. panta un no starptautisko paražu tiesību pastāvīgās suverēnās varas pār dabas resursiem principa (šajā nozīmē skat. ST spriedumu lietā saistībā ar Bruņoto spēku darbībām Kongo teritorijā (Kongo Demokrātiskā Republika pret Ugandu), 2005. gada 19. decembris, Krājums 2005, 168. lpp., 244. punkts).

94 It īpaši, lai gan Savienība ar strīdīgo nolīgumu neatzīst Marokas Karalistes pretenzijas attiecībā uz suverēno varu pār Rietumsahāras teritoriju, tomēr šajā nolīgumā ir atzītas tiesiskās sekas Savienības tiesībās tādām darbībām, ko šajā teritorijā, kurai nav savas pārvaldes, veic Marokas Karalistes kompetentās iestādes, it īpaši muitas iestādes, kā darbības, kas attiecas uz izcelsmes sertifikātu piešķiršanu Rietumsahāras izcelsmes produktiem.

95 Šajā ziņā ir jānoraida Komisijas arguments, ka tas, ka strīdīgajam nolīgumam ir ietekme uz Rietumsahāras izcelsmes produktiem, juridiski nenozīmē "strīdīgā nolīguma piemērošanu Rietumsahāras teritorijai". Šā nolīguma īstenošana paredz Marokas iestāžu klātbūtni Rietumsahāras teritorijā un to, ka tās šajā teritorijā pilda administratīvās funkcijas, lai tiktu pieņemti noteikti ar minēto nolīgumu paredzēti akti. Tādējādi, ņemot vērā to, ka ar apstrīdēto lēmumu šādām Marokas iestāžu darbībām ir atzītas tiesiskas sekas Savienības tiesībās, tas tieši ietekmē Rietumsahāras tautas, kurai ir tiesības uz pašnoteikšanos, tiesisko stāvokli neatkarīgi no tā, vai saskaņā ar starptautiskajām tiesībām strīdīgais nolīgums ir vai nav attiecināms uz šo tautu, ņemot vērā līgumu relatīvās iedarbības principu.

96 Otrkārt, pēc strīdīgā nolīguma stāšanās spēkā prasība piešķirt preferenciālu režīmu Rietumsahāras izcelsmes produktiem, ko par tādiem apstiprinājušas Marokas muitas iestādes, ir saistoša Savienībai, un nav nepieciešams pieņemt kādu papildu aktu attiecībā uz apstrīdēto lēmumu, kas ietvertu par minētā nolīguma īstenošanu atbildīgo iestāžu rīcības brīvību; tādējādi šī īstenošana ir pilnīgi automātiska.

97 Šajā kontekstā ir jānoraida Padomes un Francijas Republikas argumentācija, kura vērsta pret pārsūdzētā sprieduma 150. un 162. punktu un saskaņā ar kuru *Front Polisario* prasībai Vispārējā tiesā esot vajadzējis būt vērstai nevis pret lēmumu par strīdīgā nolīguma noslēgšanu, bet pret Savienības paziņojumu Marokas Karalistei par šā nolīguma apstiprināšanu.

98 Lēmums par starptautiska nolīguma noslēgšanu ir galīgs tiesību akts Savienības tiesību sistēmā, kas atspoguļo Savienības gribu uzņemties no šā nolīguma izrietošās saistības (šajā nozīmē skat. atzinumu 2/00 (Kartahenas protokols par bioloģisko drošību), 2001. gada 6. decembris, EU:C:2001:664, 5. punkts). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kas atgādināta šā sprieduma 135. punktā, šis lēmums ir apstrīdams akts, jo Tiesas kompetencē nav atcelt starptautisku nolīgumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 27. februāris, *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 45.–51. punkts). Turpretī paziņojums par šāda nolīguma apstiprināšanu otrai līgumslēdzējai pusei ir izpildes pasākums, kurš principā ir uzskatāms par aktu, kas nav apstrīdams.

99 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 224. punktā pamatoti uzskatīja, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* tieši.

100 Līdz ar to apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P otrais pamats un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P otrā pamata pirmā daļa ir jānoraida kā nepamatoti.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P trešo pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P otrā pamata otro daļu attiecībā uz apstākli, ka apstrīdētais lēmums neskarot "Front Polisario" individuāli

– *Lietas dalībnieku argumenti*

101 Padome un Komisija, tāpat kā Francijas Republika un *Comader* uzskata, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 238. punktā kļūdaini nosprieda, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* individuāli.

102 Komisija it īpaši norāda, ka pārsūdzētā sprieduma 230. punktā Vispārējā tiesa vienīgi atsaucas uz apsvērumiem saistībā ar nosacījumu attiecībā uz to, vai apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* tieši; šajos apsvērumos, kā Komisija apgalvo otrajā apelācijas sūdzības pamatā lietā C-779/21 P, esot pieļautas tiesību kļūdas. Tāpat Padome apgalvo, ka Vispārējā tiesa pieļāva tiesību kļūdas, padarot kļūdainu arī secinājumu, ka apstrīdētais lēmums skāra *Front Polisario* individuāli.

103 Turklāt Padome un Komisija abas apstrīd to, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 235. punktā noraidīja atbilstību 2003. gada 10. aprīļa spriedumam Komisija/*Nederlandse Antillen* (C-142/00 P, EU:C:2003:217), kurā Tiesa esot uzskatījusi, ka ar vispārīgu interesi, lai aizjūras zeme vai teritorija (AZT) kā vienība, kas ir kompetenta risināt ekonomiskos un sociālos jautājumus savā teritorijā, varētu iegūt labvēlīgu rezultātu, lai veicinātu pēdējās minētās ekonomisko labklājību, vien nav pietiekami, lai to varētu uzskatīt par individuāli skartu LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē.

104 Šajā ziņā Komisija uzsver, ka pārsūdzētā sprieduma 234. un 235. punktā Vispārējās tiesas noteiktā atšķirība starp 2003. gada 10. aprīļa spriedumā Komisija/*Nederlandse Antillen* (C-142/00 P, EU:C:2003:217) aplūkojamo situāciju un šajā gadījumā aplūkojamo situāciju ir mākslīgi radīta un juridiskā ziņā kļūdaina, ņemot vērā to, ka pasākums, kas apstrīdēts minētajā spriedumā, attiecas vienīgi uz AZT, no kurām dažas ir vai ir bijušas teritorijas, kam nav savas pārvaldes. Nav atzīstams, ka Nīderlandes Antiļu valdība nevarētu apstrīdēt Savienības aktu, kas ekonomiskā ziņā skar tās teritoriju, savukārt *Front Polisario* to varētu, izņemot, ja uzskatītu, ka kustībām, kuras tiecas panākt teritorijas neatkarību vai kuras ir konfliktā ar kādu valsti, būtu vairāk garantiju nekā reģionālajām pašvaldībām.

105 Savukārt Padome uzskata, ka Vispārējās tiesas izmantotie motīvi nesniedz atbildi uz argumentu, kuru tā bija guvusi no 2003. gada 10. aprīļa sprieduma Komisija/*Nederlandse Antillen* (C-142/00 P, EU:C:2003:217), atgādinot, ka tā savā atbildes rakstā uz repliku Vispārējā tiesā bija apgalvojusi, ka no minētā sprieduma izrietēja – pat pieņemot, ka *Front Polisario* būtu struktūra, kas ir kompetenta risināt ekonomiskos jautājumus attiecībā uz Rietumsahāru, *quod non*, ar šo statusu nebūtu pietiekami, lai varētu uzskatīt, ka strīdīgais nolīgums to skāra individuāli.

106 *Front Polisario* noraida šo argumentāciju.

– *Tiesas vērtējums*

107 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka citi tiesību subjekti, kas nav lēmuma adresāti, var apgalvot esam individuāli skarti LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē tikai tad, ja attiecīgais tiesību akts, kuru tiek lūgts atcelt, tos ietekmē tiem piemītošu īpašu iezīmju dēļ vai tādu faktisko apstākļu

dēļ, kas tos atšķir no visām citām personām, un tādēļ tie ir individualizējami analoģiski adresātam (spriedums, 2018. gada 18. oktobris, *Internacional de Productos Metálicos*/Komisija, C-145/17 P, EU:C:2018:839, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

108 Ņemot vērā apsvērumus, kas minēti šā sprieduma 88.–92. punktā, ir jākonstatē, ka Rietumsahāras tautu, ko šajās lietās pārstāv *Front Polisario*, individuāli skar apstrīdētais lēmums, ciktāl Rietumsahāras teritorijas skaidra iekļaušana strīdīgā nolīguma – kurš saskaņā ar apstrīdēto lēmumu ir saistošs Savienībai – piemērošanas jomā groza šīs tautas tiesisko stāvokli sakarā ar tās tiesību uz pašnoteikšanos attiecībā uz šo teritoriju īpašnieces statusu. Šis statuss to raksturo salīdzinājumā ar jebkuru citu personu vai struktūru, tostarp salīdzinājumā ar jebkuru citu starptautisko tiesību subjektu.

109 Komisijas un Padomes argumentācija saistībā ar 2003. gada 10. aprīļa spriedumu Komisija/*Nederlandse Antillen* (C-142/00 P, EU:C:2003:217), kurā Tiesa uzskatīja, ka ar vispārīgu interesi, lai AZT kā vienība, kas ir kompetenta risināt ekonomiskos un sociālos jautājumus savā teritorijā, varētu iegūt labvēlīgu rezultātu, lai veicinātu pēdējās minētās ekonomisko labklājību, vien nav pietiekami, lai to varētu uzskatīt par individuāli skartu LES 173. panta ceturtās daļas (tagad LESD 263. panta ceturtā daļa) izpratnē, ir jānoraida. Vispārējā tiesa vērtējumu, saskaņā ar kuru apstrīdētais lēmums un līdz ar to strīdīgais nolīgums individuāli skar *Front Polisario*, ir pamatojusi nevis ar šā nolīguma ekonomiskajām sekām, bet drīzāk ar apstākli, ka šī organizācija pārstāv Rietumsahāras tautu kā tiesību uz pašnoteikšanos attiecībā uz šo teritoriju īpašnieci.

110 Līdz ar to apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P trešais pamats ir jānoraida kā nepamatots. Tāpat kā nepamatota ir jānoraida apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P otrā pamata otrā daļa un līdz ar to šis pamats kopumā.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P ceturto pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P ceturto pamatu attiecībā uz tiesību kļūdām saistībā ar pārbaudes tiesā apjomu un ar Rietumsahāras tautas piekrišanu strīdīgajam nolīgumam

Lietas dalībnieku argumenti

111 Ar saviem attiecīgajiem ceturtajiem pamatiem Padome un Komisija pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir pieļāvusi virkni tiesību kļūdu saistībā ar starptautisko tiesību kļūdainu interpretāciju un piemērošanu, ar Padomes rīcības brīvības apjomu ārējo attiecību jomā, it īpaši attiecībā uz prasību par Rietumsahāras tautas piekrišanu šajā gadījumā, ar aktu autentiskuma neievērošanu, ar Padomes argumentācijas sagrozīšanu un ar Eiropas Savienības Tiesas statūtu 36. panta, to skatot kopsakarā ar šo statūtu 53. panta pirmo daļu, pārkāpumu.

112 Komisija apgalvo, ka pārsūdzētā sprieduma 307.–392. punktā Vispārējā tiesa, pārkāpjot Savienības tiesības, ir piešķīrusi absolūtu un ārkārtēju iedarbību līgumu relatīvās iedarbības principam, to skatot kopsakarā ar tiesībām uz pašnoteikšanos, kļūdaini interpretējot 2016. gada 21. decembra spriedumu Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) un neievērojot judikatūru par Padomes rīcības brīvību ārējo attiecību jomā, it īpaši attiecībā uz starptautiskajām paražu tiesībām.

113 Komisija uzskata, ka šīs kļūdas ir saistītas ar četriem galvenajiem iebildumiem, proti, pirmkārt, tiesību kļūdas attiecībā uz pārbaudes tiesā apjomu, iestāžu rīcības brīvību un nepieciešamību pierādīt acīmredzamas kļūdas esamību, lai konstatētu apstrīdētā lēmuma spēkā neesamību sakarā

ar tā iespējamo nesaderību ar starptautisko tiesību normām, otrkārt, tiesību kļūdas attiecībā uz to, ka lietas īpašajā kontekstā nav prasības par Rietumsahāras tautas piekrišanu, treškārt – pat pieņemot, ka šāda Rietumsahāras tautas piekrišana būtu nepieciešama, lai apstiprinātu apstrīdētā lēmuma spēkā esamību, – tiesību kļūdas, ciktāl Vispārējās tiesas izmantotais jēdziens "piekrišana" ir pārāk šaurs, un, ceturtkārt, tiesību kļūdas attiecībā uz *Front Polisario* noteikšanu par struktūru, kurai pienāktos izteikt šo piekrišanu, ņemot vērā tās statusu un ierobežoto pārstāvību. Komisija saistībā ar šiem četriem iebildumiem apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav pareizi noteikusi starptautiskās paražu tiesības, lai gan tai bija pienākums to darīt šajā lietā.

114 Komisija norāda, ka ikviens lēmums par nolīguma ar trešo valsti noslēgšanu ietver to, ka, ievērojot LES 21. pantā izklāstītos ārējās darbības principus un mērķus, ir jānovērtē Savienības intereses saistībā ar attiecībām ar konkrēto trešo valsti un ir jāatrod kompromiss starp atšķirīgajām interesēm, kas izriet no šīm attiecībām. Padomei esot plaša rīcības brīvība, lai līdzsvarotu mērķi sekmēt universālas un nedalāmas cilvēktiesības ar pārējiem mērķiem, kas ir pamatā Savienības starptautiskajai darbībai, un ar pārējām Savienības interesēm. Pārbaudei tiesā šajā ziņā noteikti esot jāaprobežojas ar jautājumu, vai Savienības iestādes, pieņemot aplūkojamo aktu, ir pieļāvušas acīmredzamas kļūdas vērtējumā attiecībā uz šo principu piemērošanas nosacījumiem.

115 Vispārējā tiesa esot pavisam iznīcinājusi Padomes rīcības brīvību, piešķirot absolūtu vērtību nosacījumam par *Front Polisario* skaidru piekrišanu, nosacījumam, kura pamats starptautiskajās publiskajās tiesībās neesot noteikts. Tā neesot ņēmusi vērā to mērķu, kuri Padomei jāievēro atbilstoši LES 21. pantam, plašumu un daudzveidību, vienīgi pārsūdzētā sprieduma 277. un 278. punktā izdarot atsauci uz minētā panta 1. punktu, bet neizdarot atsauci uz tā 2. punktu. Tādējādi Vispārējā tiesa esot pārsniegusi savas pārbaudes tiesā apjomu.

116 Šajā ziņā Vispārējā tiesa esot nepareizi interpretējusi 2016. gada 21. decembra spriedumu Padome/*Front Polisario*, (C-104/16 P, EU:C:2016:973). No minētajā spriedumā apstiprinātajām Rietumsahāras tiesībām uz pašnoteikšanos nevarot secināt, ka pastāv prasība saņemt tiešu šīs teritorijas tautas piekrišanu tikai ar *Front Polisario* starpniecību, lai starptautisks nolīgums, ar kuru tarifa preferences tiek attiecinātas uz minētās teritorijas izcelsmes izstrādājumiem un kurš noslēgts starp Savienību un valsti, kura minētajā teritorijā rīkojas kā pārvaldītājvara un kurai ir pilnvaras tā rīkoties, varētu attiekties uz šo teritoriju.

117 Jēdzienā "tauta" un jēdzienā "piekrišana" šajā gadījumā esot jāņem vērā tiesiskais un faktiskais konteksts, kas ietvēra apstrīdētā lēmuma pieņemšanu un strīdīgā nolīguma noslēgšanu, jo no tā izrietot, ka galu galā panāktais risinājums atbilst visām piemērojamajām starptautisko tiesību normām, it īpaši ANO Statūtu 73. pantam, ar ko tiecas sekmēt teritoriju, kurām nav savas pārvaldes, iedzīvotāju labklājību, kā arī LES 21. panta 2. punkta d) un e) apakšpunktam. Lai gan pārsūdzētā sprieduma 311. un 312. punktā esot apstiprināts, ka teritorijām, kurām nav savas pārvaldes, piemērojamās tiesības aizvien zināmā mērā ir palikušas nenoteiktas, Komisija norāda, ka pārsūdzētā sprieduma 313.–390. punktā Vispārējā tiesa ir pieļāvusi virkni kļūdu, kas rezumētas šā sprieduma 112., 113., 115. un 116. punktā.

118 Padome apgalvo, ka pretēji tam, ko pārsūdzētā sprieduma 391. punktā nosprieda Vispārējā tiesa, Marokas iestāžu, no vienas puses, un Komisijas un EĀDD, no otras puses, veiktā apspriešanās ļāva saņemt Rietumsahāras tautas piekrišanu. Tā uzskata, ka minētajā punktā, kā arī pārsūdzētā sprieduma 307.–390. punktā, kuri atbalsta minētajā 391. punktā izklāstīto secinājumu, ir pieļautas tiesību kļūdas, jo Vispārējā tiesa esot kļūdījusies attiecībā uz jēdziena "tautas, kurai nav

savas pārvaldes, "piekrišana"" saturu vai pat attiecībā uz nepieciešamību saņemt šo piekrišanu, un ka tā turklāt neesot ievērojusi Padomes dokumentu autentiskumu vai sagrozījusi tās sniegto argumentāciju. Vispārējā tiesa arī neesot izpildījusi savu pienākumi norādīt pamatojumu.

119 *Front Polisario* lūdz šos pamatus noraidīt.

Tiesas vērtējums

– *Ievada apsvērumi*

120 Kā izriet no pārsūdzētā sprieduma 251. punkta, *Front Polisario* savas Vispārējā tiesā celtās prasības trešajā pamatā apgalvoja, ka, noslēdzot ar Marokas Karalisti starptautisku nolīgumu, kas skaidri piemērojams Rietumsahāras teritorijai bez tās piekrišanas, Padome nebija izpildījusi LESD 266. pantā paredzēto pienākumu pildīt Tiesas spriedumus. Tiesa esot uzskatījusi šīs teritorijas netiešu iekļaušanu starp Savienību un Marokas Karalisti noslēgto nolīgumu piemērošanas jomā par juridiski neiespējamu, ņemot vērā pašnoteikšanās principu un līgumu relatīvās iedarbības principu. No tā izrietot, ka šādu nolīgumu skaidra piemērošana minētajai teritorijai ir vēl jo vairāk izslēgta. *Front Polisario* it īpaši norādīja, ka strīdīgā nolīguma noslēgšana bija pretrunā judikatūrai, ciktāl ar to netika ievērots Rietumsahāras patstāvīgais un atšķirīgais statuss, kā arī prasība par šīs teritorijas tautas piekrišanu.

121 Kā Vispārējā tiesa konstatēja pārsūdzētā sprieduma 298. punktā, šim pamatam būtībā bija trīs daļas, kuras attiecās, pirmkārt, uz neiespējamību Savienībai un Marokas Karalistei noslēgt nolīgumu, kas piemērojams Rietumsahārai, otrkārt, uz šīs teritorijas patstāvīgā un atšķirīgā statusa neievērošanu, pārkāpjot pašnoteikšanās principu, un, treškārt, uz prasības iegūt šīs teritorijas tautas kā strīdīgā nolīguma trešās puses piekrišanu pārkāpumu līgumu relatīvās iedarbības principa izpratnē.

122 Vispārējā tiesa noraidīja trešā pamata pirmo daļu, bet apmierināja šā pamata trešo daļu. Tā tādējādi uzskatīja, ka, tā kā nav nepieciešams vērtēt trešā pamata otro daļu, kā arī pārējos prasības pamatu, apstrīdētais lēmums ir jāatceļ.

123 Pārsūdzētā sprieduma 391. punktā Vispārējā tiesa šādi rezumēja savu argumentāciju, atbildot uz *Front Polisario* prasības trešā pamata trešo daļu:

"[..] pieņemot [apstrīdēto] lēmumu, Padome nav pietiekami ņēmusi vērā visus atbilstīgos elementus saistībā ar Rietumsahāras situāciju un ir kļūdaini uzskatījusi, ka tai bija rīcības brīvība izlemt, vai bija jāizpilda prasība, saskaņā ar kuru šīs teritorijas tautai kā strīdīgā nolīguma trešai pusei bija jāizsaka piekrišana tā piemērošanai šajā teritorijā atbilstoši Tiesas izmantotajai interpretācijai par līgumu relatīvās iedarbības principu saistībā ar pašnoteikšanās principu. It īpaši, pirmkārt, Padome un Komisija kļūdaini uzskatīja, ka tā brīža situācija [minētajā] teritorijā neļāva nodrošināt šīs piekrišanas saņemšanu it īpaši ar [*Front Polisario*] starpniecību. Otrkārt, uzskatot, ka Komisijas un EĀDD veiktā apspriešanās, kuras priekšmets nebija šādas piekrišanas saņemšana un kuras mērķis nebija vērsties pie minētās tautas "pārstāvības struktūrām", ļāva izpildīt līgumu relatīvās iedarbības principu, kā Tiesa to interpretējusi [2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] 106. punktā, Padome ir kļūdījusies gan attiecībā uz šīs apspriešanās apjomu, gan attiecībā uz minētajā punktā noteiktās prasības apjomu. Treškārt, Padome kļūdaini uzskatīja, ka tā varēja pamatoties uz [juridiskā

padomnieka, ANO ģenerālsekretāra vietnieka juridiskajos jautājumos 2002. gada 29. janvāra vēstuli (turpmāk tekstā – "2002. gada 29. janvāra vēstule")], lai šo prasību aizstātu ar, kā apgalvots, šajā vēstulē noteiktajiem kritērijiem."

124 Pirmkārt, ir jāvērtē apelācijas sūdzību iesniedzēju iebildumi attiecībā uz Rietumsahāras tautas piekrišanu apspriešanos ar Rietumsahāras iedzīvotāju pārstāvjiem ceļā, kā arī apstrīdētā lēmuma un līdz ar to arī strīdīgā nolīguma pārbaudes tiesā saistībā ar šo piekrišanu apjomu, tostarp apelācijas sūdzību iesniedzēju argumentāciju par ANO juridiskā padomnieka 2002. gada 29. janvāra vēstules tvērumu. Otrkārt, ir jāvērtē viņu iebildumi attiecībā uz šādas piekrišanas nepieciešamību un *Front Polisario* noteikšanu par struktūru, kurai pienāktos izteikt šo piekrišanu.

– Par iebildumiem attiecībā uz Rietumsahāras tautas piekrišanu apspriešanos ar Rietumsahāras iedzīvotāju pārstāvjiem ceļā un apstrīdētā lēmuma pārbaudes tiesā apjomu

125 Ir jāatgādina, ka 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 106. punktā Tiesa norādīja, ka asociācijas nolīguma 94. pantā minētā jēdziena "Marokas Karalistes teritorija" interpretācijas kontekstā Rietumsahāras tauta ir jāuzskata par "trešo valsti [pusi]" līgumu relatīvās iedarbības principa izpratnē un ka tādējādi šo trešo valsti [pusi] var ietekmēt asociācijas nolīguma īstenošana gadījumā, ja Rietumsahāras teritorija tiek iekļauta minētā nolīguma piemērošanas jomā, un nav nepieciešams noteikt, vai šāda īstenošana tai kaitētu vai, gluži pretēji, būtu labvēlīga. Tiesa uzskatīja, ka abos gadījumos šādai trešajai pusei minētajai īstenošanai bija jāpiekrīt. Tomēr no sprieduma, kas bija pārsūdzēts lietā, kurā bija pasludināts 2016. gada 21. decembra spriedums Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973), neizrietēja, ka Rietumsahāras tauta būtu izteikusi šādu piekrišanu.

126 Šajā gadījumā ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 10. apsvērumā ir minēts šādi:

"Ņemot vērā [2016. gada 21. decembra spriedumā Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] paustos apsvērumus par piekrišanu, Komisija sadarbībā ar [EĀDD] ir veikusi visus pašreizējā kontekstā saprātīgos un iespējamos pasākumus, lai pienācīgi iesaistītu attiecīgos iedzīvotājus nolūkā nodrošināt to piekrišanu nolīgumam. Tika veikta plaša apspriešanās, un to sociāli ekonomisko un politisko dalībnieku lielākā daļa, kuri piedalījās apspriešanās procesā, norādīja, ka atbalsta asociācijas nolīguma tarifa preferenču attiecināšanu uz Rietumsahāru. Tie, kas noraidīja tarifa preferenču attiecināšanu, galvenokārt uzskatīja, ka šāds nolīgums apstiprinātu Marokas pozīciju Rietumsahārā. Tomēr nekas šajā nolīgumā neļauj uzskatīt, ka tas atzītu Marokas suverenitāti pār Rietumsahāru [..]."

127 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jāatgādina, ka saskaņā ar to, kas tika norādīts šā sprieduma 26. punktā, pēc tam, kad 1970. gados izcēlās bruņots konflikts it īpaši starp Marokas Karalisti un *Front Polisario*, liela daļa Rietumsahāras iedzīvotāju bēga no šā konflikta un atrada patvērumu Alžīrijas teritorijā. *Front Polisario* pārstāvis tiesas sēdē Tiesā šajā ziņā norādīja, un viņam neiebilda, ka no apmēram 500 000 sahravi tautai piederīgajiem apmēram 250 000 aizvien dzīvo bēgļu nometnēs Alžīrijā, viena ceturtdaļa – Rietumsahāras apgabalā, ko kontrolē Maroka, un atlikusī apmēram ceturtdaļa – citur pasaulē.

128 No tā izriet, ka lielākā daļa no pašreizējiem Rietumsahāras iedzīvotājiem nepieder pie tautas, kurai ir tiesības uz pašnoteikšanos, proti, Rietumsahāras tautas. Tomēr šī tauta, kuras liela daļa atrodas citviet, ir vienīgā, kurai ir tiesības uz pašnoteikšanos attiecībā uz Rietumsahāras teritoriju. Tiesības

uz pašnoteikšanos ir attiecīgajai tautai, nevis, vispārīgi raugoties, šīs teritorijas iedzīvotājiem, no kuriem saskaņā ar Komisijas tiesas sēdē Tiesā sniegtajām aplēsēm tikai 25 % esot sahravi izcelsmes.

129 Kā ģenerāladvokāte norādīja secinājumu 123. un 124. punktā, šajā ziņā pastāv atšķirība starp jēdzienu "teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, "iedzīvotāji"" un jēdzienu "[šīs teritorijas] "tauta"". Pēdējais minētais apzīmē politisku vienību, kam ir tiesības uz pašnoteikšanos, savukārt jēdziens "iedzīvotāji" apzīmē teritorijā dzīvojošos.

130 Šajā gadījumā Komisija un EĀDD apspriedās ar "attiecīgajiem iedzīvotājiem", kuri, kā Vispārējā tiesa konstatēja pārsūdzētā sprieduma 337. punktā, galvenokārt ietver iedzīvotājus, kas pašlaik dzīvo Rietumsahāras teritorijā, neatkarīgi no tā, vai tie pieder pie šīs teritorijas tautas. Kā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 373. punktā pamatoti būtībā nosprieda, šīs apspriešanās nevar būt līdzvērtīgas Rietumsahāras teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, tautas piekrišanas iegūšanai.

131 Otrkārt, ir jāatgādina, ka starp piemērojamajām tiesību normām, uz kurām var atsaukties attiecībās starp tāda nolīguma dalībniekiem, kas noslēgts starp Savienību un trešo valsti, ir arī tāds vispārējais starptautisko tiesību princips kā līgumu relatīvās iedarbības princips, saskaņā ar kuru līgumi nedrīkst ne uzlikt pienākumus, ne piešķirt tiesības attiecībā uz trešām valstīm (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*). Šis vispārējais starptautisko tiesību princips ir izteikts it īpaši Vīnes konvencijas 34. pantā, saskaņā ar kuru Līgums nerada saistības un tiesības trešām valstīm bez to piekrišanas (spriedums, 2010. gada 25. februāris, *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, 44. punkts).

132 Šim principam, kas minēts arī 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 106. punktā, ir plašāks tvērums nekā tikai starptautisko nolīgumu interpretēšanas noteikumam. Pat ja, kā pamatoti apgalvo apelācijas sūdzību iesniedzējas, nolīgums, kas ietekmē trešās valsts tiesības un pienākumus, bez šīs trešās valsts piekrišanas paliek tāds, uz kuru nevar atsaukties attiecībā uz šo trešo valsti starptautiskajās līgumu tiesībās, tomēr šā nolīguma īstenošana var skart šo trešo valsti gadījumā, ja tā piemērošanas jomā iekļauj teritoriju, attiecībā uz kuru minētajai trešai valstij ir suverēnā vara vai tiesības uz pašnoteikšanos. Šajā ziņā šāda īstenošana var pārkāpt vai nu – attiecībā uz valsti – tās suverēno varu pār tās teritoriju, vai nu – attiecībā uz tautu – tās tiesības uz pašnoteikšanos teritorijā, uz kuru attiecas minētās tiesības. Tādējādi, kā Tiesa norādīja minētajā 106. punktā, starptautiska nolīguma īstenošanai starp Savienību un Marokas Karalisti Rietumsahāras teritorijā ir nepieciešams, lai Rietumsahāras tauta tai piekristu.

133 No tā izriet, ka šīs tautas piekrišanas neesamība šādam nolīgumam, kura īstenošana aptver minēto teritoriju, var ietekmēt tāda Savienības akta kā apstrīdētais lēmums, ar kuru ir noslēgts šis nolīgums, spēkā esamību. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar LES 3. panta 5. punktu un 21. panta 1. punktu Savienības starptautiskā darbība it īpaši sekmē starptautisko tiesību stingru ievērošanu un attīstību, it īpaši ANO Statūtu principu ievērošanu, un ka saskaņā ar LESD 207. panta 1. punktu kopējā tirdzniecības politika tiek īstenota saistībā ar Savienības ārējās darbības principiem un mērķiem (šajā nozīmē skat. atzinumu 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru), 2017. gada 16. maijs, EU:C:2017:376, 142.–147. punkts).

134 Šo secinājumu neietekmē rīcības brīvība, kas ir Padomei. Kā Vispārējā tiesa norādīja pārsūdzētā sprieduma 349. punktā, šo rīcības brīvību juridiski regulē, pirmām kārtām, no pašnoteikšanās principa izsecināmā prasība attiecībās starp Savienību un Marokas Karalisti ievērot

Rietumsahāras patstāvīgo un atšķirīgo statusu un, otrām kārtām, no līgumu relatīvās iedarbības principa izsecināmā prasība, saskaņā ar kuru šīs teritorijas tautai vajadzēja piekrist nolīgumam starp Savienību un Marokas Karalisti, kas tiktu īstenots minētajā teritorijā.

135 Vispārējā tiesa tādējādi minētajā 349. punktā pamatoti secināja, ka, protams, Padomei vajadzēja izvērtēt, vai tā brīža situācija šajā teritorijā pamatoja to, ka tiek pielāgota kārtība, kādā šī piekrišana tiek izteikta, un vai šie nosacījumi bija izpildīti, lai uzskatītu, ka Rietumsahāras tauta to bija izteikusi, tomēr Padomei nebija tiesību brīvi izlemt, vai varēja iztikt bez minētās piekrišanas, jo citādi tiek pārkāpta prasība, ka šīs teritorijas tautai ir jāpiekrīt šādam nolīgumam.

136 Līdz ar to nevar pārmest Vispārējai tiesai, ka tā, vērtējot nosacījumu par nepieciešamību pēc Rietumsahāras tautas piekrišanas, būtu pārsniegusi pārbaudes tiesā robežas attiecībā uz Savienības tiesību aktiem, kuri saistīti ar tās ārējo darbību, atbilstoši starptautiskajām paražu tiesībām, kas nostiprinātas Tiesas judikatūrā.

137 Treškārt, runājot par argumentāciju attiecībā uz ANO juridiskā padomnieka 2002. gada 29. janvāra vēstules tvērumu saistībā ar Rietumsahāras tautas piekrišanas prasību – šī argumentācija ir jānoraida kā nepamatota.

138 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 385. punktā būtībā pamatoti uzskatīja, ka šī vēstule nav Savienības tiesību avots, uz ko varētu atsaukties Savienības tiesā, jo tā pat par sevi nav pielīdzināma ne Savienībai saistošo starptautisko līgumu tiesību normai, ne starptautisko paražu tiesību normai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 6. oktobris, Komisija/Ungārija (Augstākā izglītība), C-66/18, EU:C:2020:792, 87. punkts un tajā minētā judikatūra).

139 Turklāt ir jānoraida kā neefektīva Komisijas argumentācija par to, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 338. un 339. punktā esot veikusi tuvināšanu starp aplūkojamo Komisijas un EĀDD veikto apspriešanos, no vienas puses, un plašo apspriešanos ar attiecīgajām pusēm, kas minēta LES 11. panta 3. punktā un LES, kā arī LESD pievienotā protokola (Nr. 2) par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes [samērīguma] principa piemērošanu 2. pantā, no otras puses. Šajā ziņā pietiek konstatēt – katrā ziņā, kā būtībā norādīja Vispārējā tiesa, šāda apspriešanās, kam it īpaši ir jānotiek, pirms Komisija iesniedz leģislatīvo aktu priekšlikumus, pēc sava rakstura un mērķa ir būtiski atšķirīga no prasības, kura izriet no starptautiskajām paražu tiesībām, par to, ka tautai, kam ir tiesības uz pašnoteikšanos, ir jāpiekrīt starptautiska nolīguma, attiecībā pret kuru tai ir trešās personas statuss, piemērošanai teritorijā, uz kuru attiecas minētās tiesības.

140 Līdz ar to Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 391. punktā varēja pamatoti secināt, pirmkārt, ka, uzskatot, ka Komisijas un EĀDD veiktā apspriešanās ļāva rīkoties atbilstoši līgumu relatīvās iedarbības principam, kā Tiesa to interpretējusi 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 106. punktā, Padome ir kļūdījusies gan attiecībā uz šīs apspriešanās apjomu, gan attiecībā uz minētajā 106. punktā noteiktās prasības apjomu un, otrkārt, ka Padome kļūdaini uzskatīja, ka tā varēja balstīties uz ANO juridiskā padomnieka 2002. gada 29. janvāra vēstuli, lai šo prasību aizstātu ar šajā vēstulē, iespējams, noteiktajiem kritērijiem.

– Par iebildumiem attiecībā uz Rietumsahāras tautas piekrišanas nepieciešamību un uz "Front Polisario" noteikšanu par struktūru, kurai pienāktos izteikt šo piekrišanu

141 Kā tika atgādināts šā sprieduma 123. punktā, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 391. punktā secināja, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, Padome nebija pietiekami ņēmusi vērā visus atbilstīgos elementus saistībā ar Rietumsahāras situāciju un bija kļūdaini uzskatījusi, ka tai bija rīcības brīvība izlemt, vai bija jāizpilda prasība, saskaņā ar kuru šīs teritorijas tautai kā strīdīgā nolīguma trešajai pusei bija jāizsaka piekrišana tā piemērošanai šajā teritorijā atbilstoši Tiesas izmantotajai interpretācijai par līgumu relatīvās iedarbības principu saistībā ar pašnoteikšanās principu. It īpaši Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Padome un Komisija bija kļūdaini uzskatījušas, ka tā brīža situācija Rietumsahāras teritorijā neļāva nodrošināt šīs piekrišanas saņemšanu.

142 Konkrētāk, pārsūdzētā sprieduma 321. punktā tā norādīja, ka, lai arī strīdīgais nolīgums var radīt tiesības Rietumsahāras eksportētājiem, šī ietekme attiecas vienīgi uz privātpersonām, nevis uz šā nolīguma trešo pusi, kura var tam piekrist. Turklāt Vispārējā tiesa norādīja, ka attiecībā uz ieguvumiem, ko šīs teritorijas iedzīvotāji kopumā var gūt no minētā nolīguma, katrā ziņā bija jāuzskata, ka "ir runa vienīgi par sociāli ekonomisko, nevis juridisko ietekmi" un ka "šos ieguvumus, kuri turklāt ir netieši, tātad nevar pielīdzināt trešai pusei piešķirtām tiesībām līgumu relatīvās iedarbības izpratnē". Turpinot Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 322. punktā norādīja šādi:

"Turpretī strīdīgā nolīguma sekas ir tādas, ka aplūkojamajai trešai pusei tiek noteikts pienākums, ciktāl ar to vienai no tā pusēm piešķir tās teritorijā kompetenci, kuru tātad trešai pusei pašai nav tiesību izmantot vai – vajadzības gadījumā – deleģēt tās izmantošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 25. februāris, *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, 52. punkts). Padomes apgalvotais apstāklis, ka šajā posmā tā nevarot īstenot šīs kompetences, ņemot vērā aplūkojamās teritorijas – teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, – statusu un situāciju, kura šobrīd pār to prevalē, neatspēko ne šo konstatējumu, ne nepieciešamību šai trešajai pusei piekrist šim pienākumam."

143 No tā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 323. punktā secināja, ka Vīnes konvencijas 36. panta 1. punktā izteiktais princips, saskaņā ar kuru līguma trešās puses piekrišanu var prezumēt, ja šis līgums attiecībā uz to rada tiesības, ja vien nav norādīts pretēji, šajā gadījumā nebija piemērojams un ka piekrišana tātad bija jāizsaka skaidri.

144 Tomēr Vispārējās tiesas argumentācijā pārsūdzētā sprieduma 322. un 323. punktā ir pieļauta tiesību kļūda.

145 Šajā ziņā, protams, kā tika konstatēts šā sprieduma 132.–135. un 140. punktā, Vispārējā tiesa būtībā pamatoti konstatēja, ka, pamatojoties uz tiesību uz pašnoteikšanos principu un līgumu relatīvās iedarbības principu, kā Tiesa tos interpretējusi, Rietumsahāras tautas piekrišana strīdīgā nolīguma īstenošanai šajā teritorijā bija nosacījums apstrīdētā lēmuma spēkā esamībai un ka Komisijas un EĀDD veiktā apspriešanās nevarēja radīt šādu šīs tautas piekrišanu.

146 Turpretī tā kļūdaini interpretēja strīdīgo nolīgumu, pārsūdzētā sprieduma 322. punktā būtībā konstatējot, ka šā nolīguma sekas būtu tādas, kas noteiktu Rietumsahāras tautai pienākumu, jo Marokas Karalistes iestādēm ir noteiktas kompetences, kuru īstenošana ir paredzēta Rietumsahāras teritorijā.

147 Lai gan strīdīgā nolīguma īstenošana ietver to, ka Marokas iestāžu darbībām Rietumsahāras teritorijā ir tādas tiesiskās sekas kā šā sprieduma 94.–96. punktā aprakstītās, kas groza šīs teritorijas tautas tiesisko situāciju, apstāklis, ka ar šo nolīgumu šīm kompetentajām iestādēm ir atzītas noteiktas administratīvās kompetences, kas īstenotas šajā teritorijā, tomēr neļauj uzskatīt, ka minētais nolīgums rada tiesiskus pienākumus, kas attiektos uz šo tautu kā starptautisko tiesību subjektu.

148 Šajā ziņā, kā ir uzsvērts strīdīgajā nolīgumā, tas nenozīmē, ka Savienība atzītu Marokas Karalistes iespējamo suverēno varu pār Rietumsahāru. Turklāt Rietumsahāras tautai nav adresēti ne izcelsmes sertifikāti vai citi administratīvie akti, ko izdod Marokas iestādes, īstenojot šo nolīgumu, kuru tai esot pienākums atzīt, ne Savienības un dalībvalstu iestāžu veikti pasākumi attiecībā uz to. Turklāt, ciktāl no strīdīgā nolīguma izriet, ka to piemēro vienīgi Rietumsahāras izcelsmes produktiem, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes muitas iestāžu kontrole, tā noslēgšana neliedz Savienībai attiecīgā gadījumā paredzēt atsevišķus noteikumus, ko piemērotu Rietumsahāras izcelsmes produktiem, uz kuriem neattiecas šo iestāžu kontrole, it īpaši produktiem no tās Rietumsahāras teritorijas daļas, kuru kontrolē *Front Polisario*.

149 No tā izriet, ka Vispārējā tiesa to, ka Rietumsahāras tautas piekrišanai strīdīgajam nolīgumam bija jābūt skaidri izteiktai, pārsūdzētā sprieduma 323. punktā konstatēja, balstoties uz kļūdainu premisu.

150 Tomēr jāatgādina – ja Vispārējās tiesas nolēmuma pamatojumā ir konstatējams Savienības tiesību pārkāpums, taču šā nolēmuma rezolutīvā daļa izrādās esam pamatota ar citiem juridiskiem apsvērumiem, šāds pārkāpums nevar izraisīt šā nolēmuma atcelšanu, bet tā pamatojums ir jāaizstāj (spriedums, 2023. gada 17. janvāris, Spānija/Komisija, C-632/20 P, EU:C:2023:28, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

151 Līdz ar to ir jāpārbauda, vai pārsūdzētā sprieduma rezolutīvā daļa, ciktāl ar to ir atcelts apstrīdētais lēmums, nav atzīstama par pamatotu citu motīvu dēļ, nevis to, kuros pieļauta šā sprieduma 146.–149. punktā identificētā kļūda.

152 Šajā ziņā ir jānorāda, ka starptautiskajās paražu tiesībās nav paredzēts īpašs veids, kā ir jābūt izteiktai trešās personas piekrišanai nolīgumam, ar kuru tai tiek piešķirtas tiesības (šajā nozīmē skat. Pastāvīgās starptautiskās tiesas spriedumu, 1932. gada 7. jūnijs, lieta "*Zones Franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex* [Augšsavojas un Žeksas apgabala brīvās zonas]", PST Krājums, 1927, A/B sērijas, Nr. 46, 148. lpp.). No tā izriet, ka šīs pašas tiesības neizslēdz, ka šādu piekrišanu noteiktos apstākļos var dot arī netieši. Tādējādi teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, tautas īpašajā situācijā šīs tautas piekrišanu starptautiskam nolīgumam, attiecībā uz kuru tai ir trešās personas statuss un kura piemērošana ir paredzēta teritorijā, uz kuru attiecas tās tiesības uz pašnoteikšanos, var prezumēt, ja ir izpildīti divi nosacījumi.

153 Pirmām kārtām, aplūkojamais nolīgums nedrīkst radīt minētajai tautai noteiktu pienākumu. Otrām kārtām, minētajā nolīgumā ir jābūt paredzētam, ka pati attiecīgā tauta, kura var nebūt pienācīgi pārstāvēta tās teritorijas iedzīvotāju vidū, uz kuru attiecas šai tautai esošās tiesības uz pašnoteikšanos, saņem precīzu, konkrētu, būtisku un pārbaudāmu priekšrocību, kas izriet no šīs teritorijas dabas resursu izmantošanas un kas ir proporcionāla šīs izmantošanas apmēram. Šai priekšrocībai ir jābūt saistītai ar garantijām par to, ka minētā izmantošana notiek ar nosacījumiem, kas atbilst ilgtspējīgas attīstības principam, lai nodrošinātu, ka neatjaunojamie dabas resursi paliek plaši pieejami un ka atjaunojamie dabas resursi, piemēram, zvejas resursi,

pastāvīgi atjaunojas. Visbeidzot, aplūkojamajā nolīgumā ir jābūt paredzētam regulāras kontroles mehānismam, kas ļauj pārbaudīt attiecīgajai tautai, piemērojot šo nolīgumu, piešķirtās priekšrocības patiesumu.

154 Ir nepieciešams ievērot šos nosacījumus, lai šāds nolīgums atbilstu no ANO Statūtu 73. panta izrietošajam un starptautiskajās paražu tiesībās noteiktajam principam par teritoriju, kurās nav savas pārvaldes, tautu interešu pārākumu. Tas tādējādi veicina to, ka Savienības starptautiskā darbība, kā paredzēts LES 21. panta 1. punktā, balstās uz ANO Statūtu un starptautisko tiesību principiem.

155 Gadījumā, ja abi šā sprieduma 153. punktā izklāstītie nosacījumi ir izpildīti, ir jāuzskata, ka attiecīgās tautas piekrišana ir iegūta. Apstāklis, ka kustība, kura sevi uzskata par šīs tautas likumīgo pārstāvi, iebilst pret šo nolīgumu, pats par sevi nav pietiekams, lai liktu apšaubīt šādas prezumētas piekrišanas esamību.

156 Šo piekrišanas prezumpciju tomēr var atspēkot, ja vien minētās tautas likumīgie pārstāvji pierāda, ka ar attiecīgo nolīgumu tai pašai tautai piešķirtais priekšrocības režīms vai regulārās kontroles mehānisms, kuram ir jābūt ar to saistītam, neatbilst šā sprieduma 153. punktā izklāstītajiem nosacījumiem. Attiecīgā gadījumā Savienības tiesai ir jāatrisina šis jautājums, it īpaši lai novērtētu, vai ar minēto nolīgumu ir pienācīgi aizsargātas attiecīgās tautas tiesības uz pašnoteikšanos vai pastāvīgā suverēnā vara pār dabas resursiem, kas izriet no šīm tiesībām, kā arī no ANO Statūtu 73. panta. Tāpat Komisija, Padome, Eiropas Parlaments un jebkura dalībvalsts var pat pirms nolīguma starp Savienību un Marokas Karalisti, kurā paredzēts šāds priekšrocības režīms, parakstīšanas vai noslēgšanas saņemt Tiesas atzinumu par plānotā nolīguma saderību ar Līgumu normām, it īpaši LES 21. panta 1. punktu.

157 Šajā gadījumā, runājot par pirmo no abiem šā sprieduma 153. punktā minētajiem nosacījumiem, – tas ir jāuzskata par izpildītu. Lai gan šī paša sprieduma 147. un 148. punktā izklāstītā pamatojuma dēļ strīdīgais nolīgums groza Rietumsahāras tautas tiesisko stāvokli Savienības tiesībās attiecībā uz tiesībām uz pašnoteikšanos, kas šai tautai ir šajā teritorijā, tas nerada tiesiskus pienākumus, kuri attiektos uz šo tautu kā starptautisko tiesību subjektu.

158 Runājot par otro nosacījumu, ir jākonstatē, ka strīdīgajā nolīgumā acīmredzami trūkst tādas priekšrocības Rietumsahāras tautai, kas atbilstu šā sprieduma 153. punktā minētajam raksturojumam, kā izriet it īpaši no Komisijas sniegtajām atbildēm uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem tajā notikušajā tiesas sēdē.

159 It īpaši, kā Vispārējā tiesa pamatoti konstatēja pārsūdzētā sprieduma 318. un 319. punktā, ar strīdīgo nolīgumu netiecas piešķirt tiesības Rietumsahāras tautai kā šā nolīguma trešajai pusei. Marokas Karaliste kā strīdīgā nolīguma puse ir to tarifa preferenču saņēmēja, kuras Savienība piešķīrusi Rietumsahāras izcelsmes produktiem saskaņā ar šo nolīgumu. Turklāt Komisija tiesas sēdē Tiesā paskaidroja, ka minētā nolīguma sekas ir tādas, ka Rietumsahāras izcelsmes produkti tiek iekļauti asociācijas nolīguma piemērošanas jomā un līdz ar to attiecībā uz tarifa preferencēm ir vienlīdzīgā pozīcijā ar Marokas produktiem, kā arī Alžīrijas un Mauritānijas izcelsmes produktiem, uz kuriem arī attiecas tarifu preferences.

160 No tā izriet, ka nevar prezumēt, ka Rietumsahāras tauta būtu devusi piekrišanu strīdīgā nolīguma piemērošanai šai teritorijai.

161 Ir jāprecizē, ka iespēju prezumēt piekrišanu atbilstoši šā sprieduma 152.–155. punktam nevar atspēkot tas, ka ANO Statūtu 73. pantā attiecībā uz teritorijām, kurām nav savas pārvaldes, ir atsauce uz šajās teritorijās "dzīvojošajiem" un "iedzīvotājiem" un ir definētas kā "svēts pienākums" saistības maksimāli veicināt šo teritoriju iedzīvotāju labklājību, tādējādi Rietumsahāras gadījumā ietverot arī daļu no šīs teritorijas "iedzīvotājiem", kura nav iekļauta Rietumsahāras "tautā". Šajā ziņā ANO Drošības padomes Rezolūcijā 2703 (2023), kas minēta šā sprieduma 31. punktā, ir uzskatīts par būtisku, ka turpinās sarunas, lai Rietumsahāras iedzīvotāju dzīve uzlabotos visās jomās. Ja nākotnē nolīgums dotu labumu Rietumsahāras tautai saskaņā ar šā sprieduma 153. punktā minētajām prasībām, iespēja, ka šis nolīgums dod labumu arī šīs teritorijas iedzīvotājiem kopumā, nevarētu liegt konstatēt prezumēto minētās tautas piekrišanu.

162 Turklāt, ņemot vērā šā sprieduma 145. punktā veikto konstatējumu, ka Komisijas un EĀDD veiktā apspriešanās nevarēja radīt šādu minētās tautas piekrišanu, pārsūdzētā sprieduma 391. punktā minētais Vispārējās tiesas secinājums, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, pirmām kārtām, Padome nebija pietiekami ņēmusi vērā visus atbilstīgos elementus attiecībā uz Rietumsahāras situāciju un, otrām kārtām, Padome un Komisija bija kļūdaini uzskatījušas, ka tā brīža situācija šajā teritorijā neļāva nodrošināt Rietumsahāras tautas piekrišanas saņemšanu strīdīgajam nolīgumam, ir jāuzskata par pamatotu.

163 Tātad apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P ceturtais pamats un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P ceturtais pamats ir jānoraida kā nepamatoti.

Par apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P piekto pamatu un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P trešo pamatu attiecībā uz tiesību kļūdām saistībā ar iespēju atsaukties uz starptautiskajām tiesībām

Lietas dalībnieku argumenti

164 Komisija savā piektajā pamatā un Padome savā trešajā pamatā pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdas attiecībā uz iespēju atsaukties uz starptautisko tiesību normām prasībā par tāda lēmuma spēkā esamību, kurš attiecas uz Savienības noslēgtu starptautisku nolīgumu. Šie pamati attiecas uz pārsūdzēto spriedumu, ciktāl Vispārējā tiesa tā 297. punktā nosprieda, ka *Front Polisario* varēja atsaukties uz pašnoteikšanās principu, kā arī līgumu relatīvās iedarbības principu un ka tādējādi tās trešais Vispārējā tiesā izvirzītais pamats nebija neefektīvs.

165 Šīs iestādes atgādina it īpaši judikatūru, saskaņā ar kuru privātpersonas var atsaukties uz starptautisko paražu tiesību principiem, lai Tiesa pārbaudītu Savienības tiesību akta spēkā esamību, tikai tad, ja ar šiem principiem var tikt apšaubīta Savienības kompetence pieņemt minēto aktu un ja attiecīgais akts var ietekmēt tiesības, kas privātpersonām izriet no Savienības tiesībām, vai radīt tām ar šīm tiesībām saistītus pienākumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America* u.c., C-366/10, EU:C:2011:864, 107. punkts).

166 Padome arī uzsver, ka, lai arī ir iespējams atsaukties uz starptautisko tiesību normām, Tiesas pārbaude katrā ziņā ierobežoti attiecas tikai uz iestāžu acīmredzamu kļūdu vērtējumā esamību attiecībā uz šo normu piemērošanas nosacījumiem saskaņā ar 2011. gada 21. decembra spriedumu *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864, 107. punkts). Šajā gadījumā pašnoteikšanās un līgumu relatīvās iedarbības principi nevarot likt apšaubīt Savienības kompetenci, jo Tiesa jau esot netieši norādījusi, ka starptautiskās tiesības neizslēdz

iespēju, ka, atkāpjoties no vispārīgā noteikuma, līgums var būt saistošs valstij attiecībā uz citu teritoriju, un Vispārējā tiesa to esot skaidri apstiprinājusi, noraidot pamatu attiecībā uz Padomes kompetences neesamību noslēgt strīdīgo nolīgumu. Katrā ziņā līgumu relatīvās iedarbības princips attiecoties nevis uz nolīguma spēkā esamību, bet uz tā attiecināmību.

167 Francijas Republika šajā ziņā norāda, ka, pat ja būtu iespējams atsaukties uz līgumu relatīvās iedarbības principu un tas šajā gadījumā būtu pārkāpts, šāds pārkāpums neizraisītu apstrīdētā lēmuma spēkā neesamību, ciktāl atbilstoši minētajam principam trešās personas piekrišana nav attiecīgā līguma spēkā esamības nosacījums.

168 *Front Polisario* noraida šo argumentāciju.

Tiesas vērtējums

169 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 284. punktā atgādināja, ka 2011. gada 21. decembra sprieduma *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864) 107. punktā Tiesa bija nospriedusi, ka privātpersonas var atsaukties uz tā paša sprieduma 103. punktā minētajiem starptautisko paražu tiesību principiem, lai Tiesa pārbaudītu Savienības tiesību akta spēkā esamību, tikai tad, ja, pirmkārt, ar šiem principiem var tikt apšaubīta Savienības kompetence pieņemt minēto aktu, un, otrkārt, attiecīgais akts var ietekmēt tiesības, kas privātpersonām izriet no Savienības tiesībām, vai radīt tām ar šīm tiesībām saistītus pienākumus. Vispārējā tiesa norādīja, ka lietā, kurā tika pasludināts pēdējais minētais spriedums, bija runa par principu, saskaņā ar kuru katrai valstij ir pilnīga un ekskluzīva suverenitāte pār savu gaisa telpu, principu, atbilstoši kuram neviena valsts nevar likumīgi pretendēt uz atklātās jūras daļas pakļaušanu savai suverenitātei, un principu, kas garantē tiesības lidot pār atklāto jūru.

170 Tā it īpaši pārsūdzētā sprieduma 276. punktā konstatēja, ka attiecībā uz iespēju atsaukties uz Tiesas interpretētajiem starptautisko tiesību principiem, tostarp pašnoteikšanās principu un līgumu relatīvās iedarbības principu, vispirms Savienības tiesas kompetencē ir vērtēt, vai lēmums par starptautiska nolīguma noslēgšanu ir saderīgs tostarp ar starptautisko tiesību normām, jo Savienībai ir jāīsteno sava kompetence, ievērojot šīs normas, kas tai ir saistošas atbilstoši Līgumiem. Turpinot, pārsūdzētā sprieduma 279. punktā Vispārējā tiesa atgādināja, ka 2016. gada 21. decembra sprieduma Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 88. un 89. punktā Tiesa bija konstatējusi, ka "pašnoteikšanās tiesības ir *erga omnes* piemērojamas tiesības, kā arī viens no starptautisko tiesību galvenajiem principiem un ka tādējādi šis princips ietilpst starptautisko tiesību normās, kuras piemērojamas attiecībās starp Savienību un Marokas Karalisti, kas Savienības tiesai bija jāņem vērā".

171 Pārsūdzētā sprieduma 291. punktā tā secināja, ka "šajā gadījumā iespēju atsaukties uz pašnoteikšanās principu un līgumu relatīvās iedarbības principu nevar vērtēt atbilstoši apsvērumiem, kas minēti 2011. gada 21. decembra sprieduma *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864) 107.–109. punktā, ciktāl šo apsvērumu pamatā bija vērtējums par minētās lietas konkrētajiem apstākļiem, kas saistīti ar lietā minēto starptautisko tiesību principu un apstrīdētā tiesību akta raksturu, kā arī ar prasītāju pamatlietā tiesisko stāvokli, kas nav salīdzināmi ar šīs lietas apsvērumiem". It īpaši, Vispārējās tiesas ieskatā, "iespēja atsaukties uz abiem iepriekš minētajiem principiem šajā gadījumā nevar attiekties tikai uz Savienības kompetences pieņemt apstrīdēto lēmumu apstrīdēšanu, jo, pirmām kārtām, [*Front Polisario*] min skaidrus, precīzus un beznosacījumu pienākumus, kas saistoši Savienībai šā lēmuma pieņemšanā, un, otrām kārtām, ar šo atsaukšanos tiecas nodrošināt tādu nolīguma trešās puses tiesību ievērošanu, kuras var ietekmēt šo pienākumu neizpilde".

172 Šajā argumentācijā nav pieļautas tiesību kļūdas.

173 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Savienībai ir jāīsteno sava kompetence, ievērojot starptautiskās tiesības kopumā, ietverot ne tikai vispārējo un paražu starptautisko tiesību normas un principus, bet arī tai saistošo starptautisko konvenciju noteikumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 27. februāris, *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

174 No tā izriet, ka Tiesas kompetencē atcelšanas prasības ietvaros ir izvērtēt, vai Savienības noslēgts starptautiskais nolīgums ir saderīgs ar starptautisko tiesību normām, kuras ir saistošas Savienībai atbilstoši Līgumiem. Spēkā esamības pārbaude, kas Tiesai var būt jāveic attiecībā uz tiesību aktu, ar kuru Savienība ir noslēgusi šādu starptautisku nolīgumu, var attiekties uz šā tiesību akta likumību, ņemot vērā paša attiecīgā starptautiskā nolīguma saturu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 27. februāris, *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 48.–51. punkts un tajos minētā judikatūra).

175 Tādējādi Vispārējā tiesa varēja pamatoti uzskatīt, ka, pārbaudot apstrīdētā lēmuma spēkā esamību, varēja atsaukties uz pašnoteikšanās principu un līgumu relatīvās iedarbības principu.

176 Līdz ar to Komisijas un Padomes arguments, saskaņā ar kuru no 2011. gada 21. decembra sprieduma *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864) būtu jāsecina, ka, pārbaudot apstrīdētā lēmuma spēkā esamību, uz šiem principiem nevarēja atsaukties, nav pieņemams.

177 Savukārt Padomes iebildums, ka Savienības tiesas pārbaudei par Savienības tiesību akta atbilstību šādām starptautisko tiesību normām būtu ierobežoti jāattiecas tikai uz acīmredzamām kļūdām vērtējumā, būtībā sakrīt ar iebildumu, kurš izvirzīts saistībā ar apelācijas sūdzību ceturto pamatu un attiecas uz to, ka Vispārējā tiesa neesot ievērojusi Padomes rīcības brīvību ārējo attiecību jomā. Tādējādi tas ir jānoraida to pašu iemeslu dēļ, kas izklāstīti šā sprieduma 134. punktā.

178 Līdz ar to apelācijas sūdzības lietā C-779/21 P piektais pamats un apelācijas sūdzības lietā C-799/21 P trešais pamats ir jānoraida kā nepamatoti.

179 Tā kā neviens no pamatiem, kurus Komisija un Padome izvirzīja apelācijas sūdzībās lietās C-779/21 P un C-799/21 P atbalstam, nav apmierināts, šīs apelācijas sūdzības ir jānoraida pilnībā.

Par Padomes un Komisijas pakārtoti izvirzītajiem prasījumiem

Lietas dalībnieku argumenti

180 Pakārtoti Padome, uzsverot risku, ka apstrīdētā lēmuma atcelšana radītu nopietnas negatīvas sekas uz Savienības ārējo darbību un tiktu apdraudēta to starptautisko saistību tiesiskā drošība, kurām tā ir piekritusi un kuras ir saistošas dalībvalstu iestādēm, uzskata par nepieciešamu, lai Tiesa gadījumā, ja tā noraidītu apelācijas sūdzību, kas vērsta pret pārsūdzēto spriedumu, nospriež, ka šā lēmuma sekas paliek spēkā divpadsmit mēnešus ilgā laikposmā.

181 Komisija savukārt uzskata, ka būtu vēlams atstāt spēkā apstrīdētā lēmuma sekas pusotru gadu gadījumā, ja Tiesa secinātu, ka šā lēmuma atcelšana ir pamatojama ar citiem, nevis pārsūdzētajā spriedumā norādītajiem motīviem, un ja no Tiesas konstatējumiem būtu iespējams secināt reālu

iespēju, ka tomēr ir iespējams noslēgt ar Marokas Karalisti nolīgumu, kas ietver Rietumsahāru, lai ļautu norisināties sarunām, kas nepieciešamas tam, lai pieņemtu Padomes lēmumus par šāda nolīguma parakstīšanu un noslēgšanu.

182 *Front Polisario* iebilst šiem prasījumiem.

Tiesas vērtējums

183 Atbilstoši LESD 264. panta otrajai daļai Tiesa, ja uzskata par vajadzīgu, var noteikt, kuras no atceltā tiesību akta sekām jāuzskata par galīgām.

184 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka, ņemot vērā iemeslus, kas attiecas uz tiesisko drošību, šāda tiesību akta sekas var atstāt spēkā it īpaši tad, ja tā atcelšanas tūlītējā ietekme izraisītu nopietnu nelabvēlīgu ietekmi uz iesaistītajām personām (spriedums, 2022. gada 1. marts, Komisija/Padome (Nolīgums ar Korejas Republiku), C-275/20, EU:C:2022:142, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

185 Šajā gadījumā apstrīdētā lēmuma atcelšana, neatstājot spēkā tā sekas uz noteiktu laikposmu, varot radīt nopietnas negatīvas sekas attiecībā uz Savienības ārējo darbību un apdraudēt to starptautisko saistību tiesisko drošību, kurām Savienība ir piekritusi un kuras ir saistošas iestādēm un dalībvalstīm. Tā kā apstrīdētā lēmuma priekšmets bija strīdīgā nolīguma apstiprināšana Savienības vārdā, minētais nolīgums stājās spēkā 2019. gada 19. jūlijā.

186 Līdz ar to tiesiskās drošības dēļ ir jāatstāj spēkā strīdīgā nolīguma sekas uz divpadsmit mēnešu ilgu laikposmu, sākot no šā sprieduma pasludināšanas dienas.

Par tiesāšanās izdevumiem

187 Atbilstoši Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktam, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem.

188 Atbilstoši šī reglamenta 138. panta 1. punktam, kas ir piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz tā 184. panta 1. punktu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs.

189 Šajā gadījumā, ņemot vērā, ka Padomei un Komisijai spriedums ir nelabvēlīgs un *Front Polisario* ir prasījusi, lai tām piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, tām ir jāpiespriež segt savus, kā arī atlīdzināt *Front Polisario* tiesāšanās izdevumus saistībā ar šīm apelācijas sūdzībām.

190 Atbilstoši Reglamenta 140. panta 1. punktam, kas piemērojams arī apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz šī reglamenta 184. panta 1. punktu, dalībvalstis un iestādes, kas ir iestājušās lietā, sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.

191 Šajā gadījumā Beļģijas Karaliste, Ungārija, Portugāles Republika un Slovākijas Republika, personas, kas ir iestājušās apelācijas tiesvedībā lietā C-799/21 P, Spānijas Karaliste, persona, kas ir iestājusies apelācijas tiesvedībā lietās C-779/21 P un C-799/21 P, kā arī Francijas Republika, persona, kas ir iestājusies lietā pirmajā instancē, sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.

192 Visbeidzot, atbilstoši Reglamenta 140. panta 3. punktam, kas piemērojams arī apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz šī reglamenta 184. panta 1. punktu, Tiesa var nolemt, ka persona, kas iestājusies lietā un kas nav dalībvalsts vai iestāde, sedz savus tiesāšanās izdevumus pati.

193 Līdz ar to šajā gadījumā ir jānolemj, ka *Comader* savus tiesāšanās izdevumus sedz pati.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) **Apelācijas sūdzības noraidīt.**

2) **Padomes Lēmuma (ES) 2019/217 (2019. gada 28. janvāris) par to, lai noslēgtu Nolīgumu vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par grozījumu izdarīšanu 1. un 4. protokolā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumam par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, sekas tiek atstātas spēkā uz divpadsmit mēnešu ilgu laikposmu, sākot no šā sprieduma pasludināšanas dienas.**

3) **Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Padome sedz pašas savus tiesāšanās izdevumus, kā arī atlīdzina *Front populaire pour la libération de la Saguia-el-Hamra et du Rio de oro* (*Front Polisario*) tiesāšanās izdevumus šajā apelācijas tiesvedībā.**

4) **Beļģijas Karaliste, Spānijas Karaliste, Ungārija, Portugāles Republika, Slovākijas Republika, Francijas Republika un *Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural* (*Comader*) sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.**

[Paraksti]

[i] Pēc sākotnējās elektroniskās publikācijas tika atklāts, ka, sākot no teksta 34. punkta, ir kļūda punktu numerācijā. Tas ir labots.